

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Формування та реалізація соціальної політики держави в Україні»

Студента 2м курсу, 13 групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Березкіна
Віталія
Віталійовича

_____ (підпис студента)

Науковий керівник
К-т економічних наук,
доцент

Штундер
Ірина
Олександрівна

_____ (підпис керівника)

Гарант освітньої програми
Д-р наук з державного управління
професор

Орлова
Наталія
Сергіївна

_____ (підпис гаранта)

Київ 2018

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	6
1.1. Сутність, принципи та функції соціальної політики держави.....	6
1.2. Соціальна політика в системі державного управління.....	13
1.3. Нормативно-правове регулювання соціальної політики держави.....	17
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	24
2.1. Механізм реалізації соціальної політики в Україні.....	24
2.2. Зарубіжний досвід формування соціальної політики держави.....	29
2.3. Основні проблеми розвитку соціальної політики в Україні	36
Висновки до розділу 2	46
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	48
3.1. Напрями реформування соціальної політики держави	48
3.2. Перспективи розвитку соціальної політики в Україні	53
Висновки до розділу 3	60
Висновки та пропозиції	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах всесвітньої глобалізації дуже важливим є питання розвитку соціальної політики держави тому, що ця діяльність безпосередньо має значний вплив на всі процеси, які відбуваються всередині держави. Одним із важливих інструментів реалізації принципів соціальної держави є соціальна політика. Різні країни обирають свої моделі соціальної політики, однак усі вони передбачають створення умов для забезпечення чіткого функціонування всієї системи соціально-політичних інститутів щодо регулювання соціальних відносин. Ось чому, більшість науковців вважають, що об'єктом соціальної політики соціальної держави є суспільні, зокрема, соціальні відносини, процеси життєдіяльності соціуму, що безпосередньо чи опосередковано впливають на формування соціальної безпеки людини, задоволення нею власних соціальних потреб та інтересів, освоєння і творення соціальних цінностей.

Як складова внутрішньої політики держави, соціальна політика має всі ознаки державного управління. У цьому розумінні вона є явищем суспільно-історичним: з'являється разом із виникненням держави, спрямована на узгодження спільної діяльності людей та на утвердження загальнодержавних пріоритетів і є регулятором взаємовідносин соціальних структур та соціальних інститутів, а також суспільного й індивідуального життя людини.

Завдяки правильній розбудові соціальної політики можна досягти позитивного результату в розвитку держави у всіх сферах. Дане питання розглядали В. Скуратівський, В. Геєць, О. Палій, О.Яременко, А.Колот, М. Панченко, О. Крюков, О. Оболенський, Г. Лопушняк, Т. Норкіна, З. Скарбун, Н. Тарханова, А. Сіленко, П. Шевчука, А. Ягодка, В. Дерєга, Е. Лібанова, М. Мних та ін.

Мета та завдання роботи. Метою дослідження є розкриття теоретико-практичних засад формування соціальної політики держави в сучасній економіці.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- визначити сутність та роль державної соціальної політики;
- навести сучасну інституційну структуру системи соціального захисту населення;
- розглянути чинники формування державної соціальної політики населення в Україні;
- дослідити інституційно-організаційні засади формування державної політики соціального захисту населення;
- навести особливості еволюції державної політики соціального захисту населення в Україні;
- здійснити оцінку ефективності державної політики соціального захисту населення;
- розглянути світовий досвід державної соціальної політики населення та напрями його використання в Україні;
- обґрунтувати перспективи вдосконалення соціальної політики населення.

Об'єктом та предмет дослідження. Об'єктом дослідження виступають соціально-економічні відносини у сфері формування соціальної політики держави.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування соціальної політики в Україні.

Методи дослідження. Дослідження виконувалося з використанням ряду загальнонаукових та специфічних методів. Загальнонаукові методи (порівняння, синтез, індукції та дедукція) були використані при теоретичному аналізі основних положень щодо поняття, механізму організації соціальної політики держави. Спеціальні методи наукового дослідження (історико-логічний, статистичного аналізу, системний, тощо) були використані при

дослідженні основних показників розвитку соціальної політики в Україні, обґрунтуванні пропозицій по її удосконаленню.

Практичне значення випускної кваліфікаційної роботи полягає в можливості використання результатів аналізу проблем та перспектив соціальної політики в подальших наукових дослідженнях з окресленої проблематики.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 70 сторінок друкованого тексту.

Основні положення випускної кваліфікаційної роботи, відображені у статті Березкіна В.В. на тему «Теоретико-методологічні засади соціальної політики держави», яка опублікована у збірнику наукових праць студентів КНТЕУ «Управління та адміністрування», 2018. – Ч2. – С. 32-39.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

1.1. Сутність, принципи та функції соціальної політики держави

Соціальна політика – невід’ємна складова діяльності держави, відповідальної за добробут, розвиток і безпеку своїх громадян. Зважена соціальна політика зберігає стабільність у суспільстві, що дозволяє йому розвиватися без значних потрясінь, заколотів та революцій. Соціальна політика є своєрідним «амортизатором» ринкових ризиків, тому її основним критерієм є рівень суспільної злагоди та солідарності. [1]

Багатоаспектність політичних явищ взагалі пояснює той факт, що однозначного визначення соціальної політики як поняття не існує. Зокрема, довідник із соціальної роботи [3] містить таке тлумачення даної категорії: «Соціальна політика – діяльність держави та її інститутів, органів місцевого самоуправління, вітчизняних, іноземних та зарубіжних підприємств, установ усіх форм власності, їх об’єднань та асоціацій, вітчизняних, іноземних та зарубіжних громадських та приватних фондів, громадських та релігійних організацій, громадян по розвитку і управлінню соціальною сферою суспільства».

Ще один важливий аспект соціальної політики висвітлено у визначенні, запропонованому Богуславською С.І. [5]: «Це суспільний феномен, що поєднує різноманітні багатофакторні складові: конституційно-правові, інституціональні, управлінські регулятивні та саморегулятивні, глобальні, національні, державні, наддержавні, громадські, гуманістичні, праксеологічні (ціннісні), комунікативні та ін.» Ці ж автори пропонують розглядати соціальну політику у вузькому та широкому розумінні. У вузькому розумінні соціальна політика – це цілеспрямована діяльність суб’єктів з метою забезпечення соціального захисту та створення умов для формування безпечного соціального середовища людини. Тобто це – комплекс заходів, спрямованих на створення системи

соціальної безпеки людини та суспільства. У широкому розумінні – соціальна політика є системою цілеспрямованої діяльності її суб'єктів, що має на меті забезпечити оптимальні умови функціонування і розвитку соціальних відносин. Йдеться про втілення системи управлінських рішень соціального характеру у соціальних програмах і соціальній практиці з метою задоволення соціальних потреб, збалансування соціальних інтересів, розв'язання соціальних завдань тощо [5].

Токарський Т. Б. стверджує, що соціальна політика в вузькому розумінні - "діяльність суб'єктів соціальної політики, спрямована на захист груп населення, неспроможних до самозахисту та самозабезпечення, організація соціальних служб" [75]. Таке трактування є звуженим, неповним. Це призводить до ототожнення соціальної політики із соціальним захистом або із соціальним забезпеченням. Слушною є думка Колосовської І. І., що соціальна політика не може бути ефективною, якщо її об'єктом є виключно соціально уразливі верстви населення, які, безумовно, потребують уваги з боку держави і суспільства в цілому. Умови, необхідні для підтримки соціально уразливих груп непрацюючого населення, створюються зайнятими в суспільному виробництві, на яких можуть і повинні поширюватися заходи щодо їх соціальної підтримки та розвитку [33].

Можна визначити три основних підходи соціальної політики: діяльнісний, інституційний та системний. Прихильники «діяльнісного» підходу розглядають соціальну політику як сукупність певних дій суспільства, держави, спрямованих на підвищення добробуту у всіх його проявах. Представниками цього підходу виступають М. Панченко [48], О. Крюков [38], Жибер Т.В. [31].

Інституційний підхід висвітлює у своєму науковому доробку Доценко І.О. [26], який зазначає, що соціальна політика є соціальним інститутом. Герасименко Г.В. [15] пропонує системний підхід до розуміння змісту соціальної політики як системи відносин, що виникають між різними суб'єктами соціуму.

На нашу думку таке різноманіття поглядів з приводу сутності поняття «соціальна політика» пов'язано з тим, що це явище багатогранне і описати всі ті процеси, які воно в себе включає та всі особливості цієї діяльності неможливо лише в одному визначенні, тому ці всі думки є взаємодоповнюючими і розширюють межі уявлення про соціальну політику.

Токарський Т. стверджує, що соціальна політика у вузькому розумінні – “діяльність суб'єктів соціальної політики, спрямована на захист груп населення, неспроможних до самозахисту та самозабезпечення, організація соціальних служб”. Таке трактування, на нашу думку, хоча і “у вузькому розумінні”, все ж є неповним [77]. Доцільно зазначити, що автор подає визначення соціальної політики і в широкому розумінні, трактуючи її як цілеспрямовану діяльність держави та інших політичних інститутів і громадських об'єднань, спрямовану на вдосконалення соціальної сфери.

Погоджуємося з думкою А. Колота, що соціальна політика не може бути ефективною, якщо своїм об'єктом має виключно соціально вразливі верстви населення, які, безумовно, потребують уваги з боку держави і суспільства загалом. Умови, необхідні для підтримки соціально уразливих груп непрацюючого населення, створюються зайнятими в суспільному виробництві, на яких можуть і повинні поширюватися заходи щодо їхньої соціальної підтримки та розвитку.

Це підтверджується й досвідом розвинених країн, який свідчить, що в умовах інноваційного розвитку збільшення суспільного та індивідуального багатства, а також розвиток самого суспільства неможливі без проведення активної, системної соціальної політики, за якої “...система соціального захисту є не просто актом гуманності суспільства, а незаперечним мотивом, стимулом діяльності працюючих, де чільне місце посідають напрями соціальної політики, що пов'язані із забезпеченням подальшого розвитку існуючої економічної та господарської систем”. За таких умов соціальна політика стає домінуючим напрямом державної політики, створюючи тим самим можливості для процвітання країни та підвищення рівня життя кожного її громадянина.

Соціальну політику як функцію суспільства, розглядає Богуславська С.І. у своєму словнику соціальної роботи він дає наступне визначення „Соціальна політика – це діяльність та принцип суспільства, які формують спосіб, за допомогою якого воно втручається та регулює відносини між індивідами, групами, громадами, соціальними закладами” [5].

Соціальна політика є центральною ланкою державної політики, а її ефективність та цілеспрямованість – нагальною суспільною потребою. Саме тому проблеми теорії та практики реалізації соціальної політики, підвищення її ефективності постійно були і залишаються в центрі уваги дослідників у галузі державного управління, фінансів, права та соціології. Незважаючи на велику кількість досліджень, недостатньо розроблені теоретичні аспекти соціальної політики.

Таким чином, під соціальною політикою слід розуміти цілий комплекс заходів, які спрямовані на покращення життєдіяльності людей, дослідження соціальних цілей.

В інтересах всіх членів суспільства необхідно вирішити завдання щодо функціонування складових соціальної політики з метою забезпечення [24]:

- зменшення соціальної нерівності в суспільстві;
- скорочення чисельності людей, які знаходяться за межею бідності;
- зростання соціальної та економічної безпеки працездатного населення тощо.

Для практичного вирішення назрілих соціальних проблем необхідно проводити активну соціальну політику держави, яка сприяє утвердженню економічної незалежності людини. А для цього необхідна повсякденна державна підтримка потенційно активних членів суспільства, створення належних (сприятливих) умов для праці та їх соціально-економічної діяльності.

Метою соціальної політики в соціальній, демократичній державі є загальний добробут, у тому числі забезпечення мінімально необхідного рівня соціального захисту різних категорій населення.

Слід також виокремити і функції соціальної політики. На думку Н. Добрева, Є. Борщук, Т. Корецької [24] до основних функцій соціальної політики відносяться (рис. 1.1):

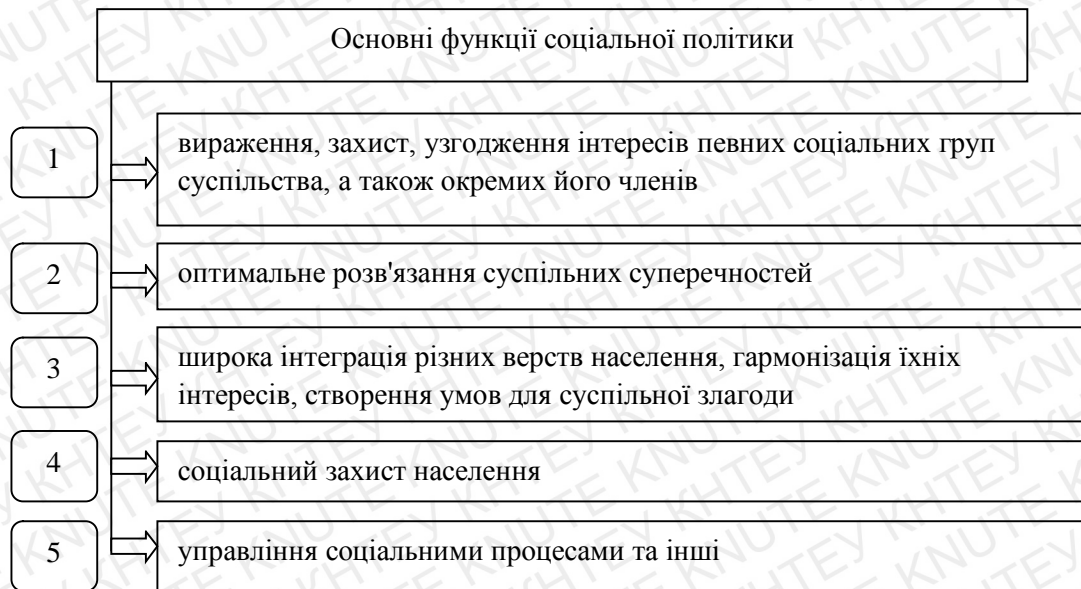

Рис. 1.1. Основні функції соціальної політики [24]

Здійснення соціальної політики, підвищення соціальних стандартів для всіх груп населення може здійснюватись за умови піднесення економіки країни. Орієнтиром економічного стану може бути такий важливий показник як обсяг валового внутрішнього продукту (ВВП), що припадає на кожного члена суспільства.

Основні об'єкти соціальної політики наведено на рис. 1.2.

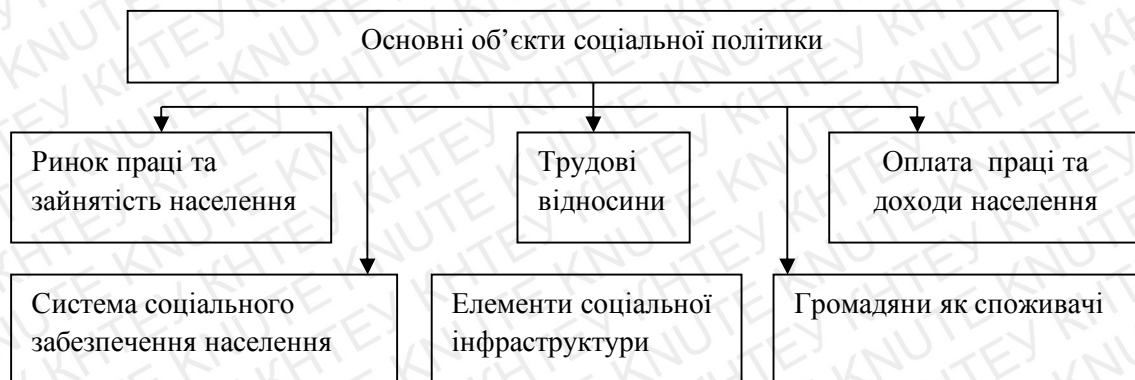

Рис. 1.2. Основні об'єкти соціальної політики держави [52]

До об'єктів соціальної політики відноситься, передусім все населення і зокрема його окремі категорії: громадяни похилого віку, безробітні, інваліди, ветерани війни, пенсіонери, багатодітні сім'ї, малозабезпечені сім'ї, самотні батьки, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, бездомні громадяни та безпритульні діти тощо. Цим вибіркоким групам відповідають окремі програми соціальної політики, спеціальні нормативно-правові акти. Отже, об'єктом соціальної політики виступає все населення країни з акцентом на найбільш уразливі та малозабезпечені верстви.

До суб'єктів соціальної політики в першу чергу належить держава, яка залишається основним і найважливішим джерелом її формування та розвитку. Саме держава та її установи й відомства гарантують можливість взаємодії соціальних груп та інших елементів соціальної структури як суспільно впорядкованого і суспільно захищеного процесу, тобто соціальної політики в масштабах країни. Отже, держава є як гарантом здійснення соціальної політики, так і її головним суб'єктом.

Також соціально-політичні заходи здійснюють громадські, благодійні, релігійні та інші недержавні організації й об'єднання, політичні партії, асоціації, колективи, фонди, профспілки, і окремі особистості – професійні соціальні працівники, волонтери, благодійники, правозахисники, а також громадяни шляхом участі у громадських ініціативах і об'єднаннях, групах самопомогі тощо. Розширення кількості суб'єктів соціальної політики є істотними чинниками для підвищення її ефективності [1, с. 8-9].

Цілі соціальної політики визначено на рис. 1.3.

В основу здійснення соціальної політики у соціальних демократичних державах покладаються такі принципи, як соціальна справедливість, соціальна солідарність, індивідуальна соціальна відповідальність, соціальне партнерство.

Принцип соціальної справедливості є загальновизнаною цінністю демократичної держави. Соціальна справедливість – одна з фундаментальних цінностей суспільно-політичного життя, що виходить із принципу рівноваженості в соціальних відносинах прав і обов'язків людей, інтересів

суспільства і особи, це певна відповідність між практичною роллю різних індивідів (верств) у житті суспільства та їхнім соціальним становищем, між працею і винагородою, заслугами та їх визнанням.

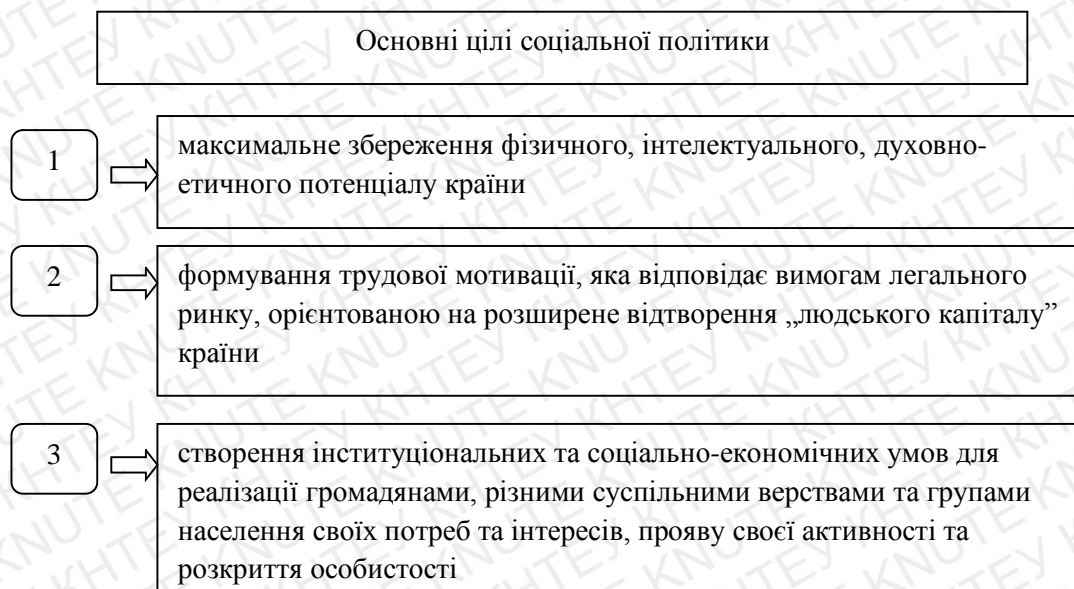

Рис. 1.3. Основні цілі соціальної політики [38]

Поняття соціальної справедливості використовується в двох аспектах: зрівняльному та розподільчому. Завдання зрівняльної справедливості полягає у наданні всім громадянам однакових можливостей, що є виправданим в ситуації соціального старту, а також у тому випадку, коли «слабкість» одних індивідів у порівнянні з іншими, є об'єктивною. Однак, задовольняючи основні потреби особистостей на однаковому рівні, вона знижує мотивацію індивідів до продуктивної діяльності, обумовлену незадоволеними потребами, а також послаблює спонукальні мотиви до праці, творчості й успіху.

Отже, соціальна політика держави має надзвичайно важливе значення для життя суспільства. Соціальну політику варто визначити як діяльність держави щодо створення та регулювання соціально-економічних умов життя суспільства з метою підвищення добробуту членів суспільства, усунення негативних наслідків функціонування ринкових процесів, забезпечення соціальної справедливості та соціально-політичної стабільності у країні. Розвиток

соціальної політики має вагомим значення для кожної держави, адже воно являє собою сукупність галузей і видів діяльності, підприємств, фірм, закладів та установ, які мають забезпечити задоволення потреб людей у матеріальних благах, послугах, відтворенні роду, створити умови для співіснування і співпраці людей у суспільстві згідно з відпрацьованими законами і правилами.

1.2. Соціальна політика в системі державного управління

Метою соціальної політики держави є боротьба з бідністю, збереження людського капіталу, його пристосування до потреб ринкової економіки, сприяння економічному зростанню, забезпечення соціальної справедливості та політичної стабільності. Способом реалізації соціальної політики є система соціального захисту і соціальних гарантій.

Засоби державного управління у сфері соціальної політики наведено на рис. 1.4.

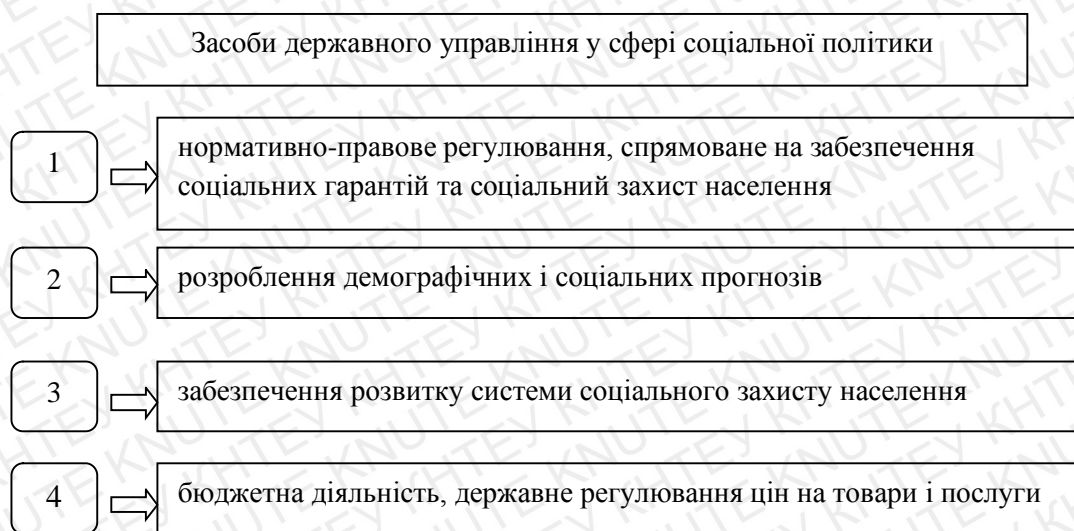

Рис. 1.4. Основні засоби державного управління у сфері соціальної політики [33]

Важливими завданнями соціальної політики держави в умовах становлення ринкових відносин на думку Крюкова О. І. [38] є поступове обмеження впливу чинників, які гальмують соціальний прогрес, а також посилення факторів

соціального поступу, зростання соціальної та економічної безпеки особи. Особливостями сучасної соціальної політики є її активність та дієвість [39].

Під об'єктом державного управління в сфері соціальної політики слід розуміти різні суспільні, професійні, територіальні, соціальні групи людей в межах конкретних організацій або групи людей, об'єднані відповідно до свого соціального становища в суспільстві, а також все суспільство в цілому і кожного окремого його індивіда.

Суб'єктами державного управління в сфері соціальної політики, на нашу думку, виступають: держава як виразник суспільних інтересів у сфері соціальної політики; працедавці (окремі підприємства, підприємці; індивіди, які можуть здійснювати різні заходи щодо самозахисту в певних умовах); різні громадські об'єднання і організації.

Основні завдання державного управління в сфері соціальної політики наведено на рис. 1.5

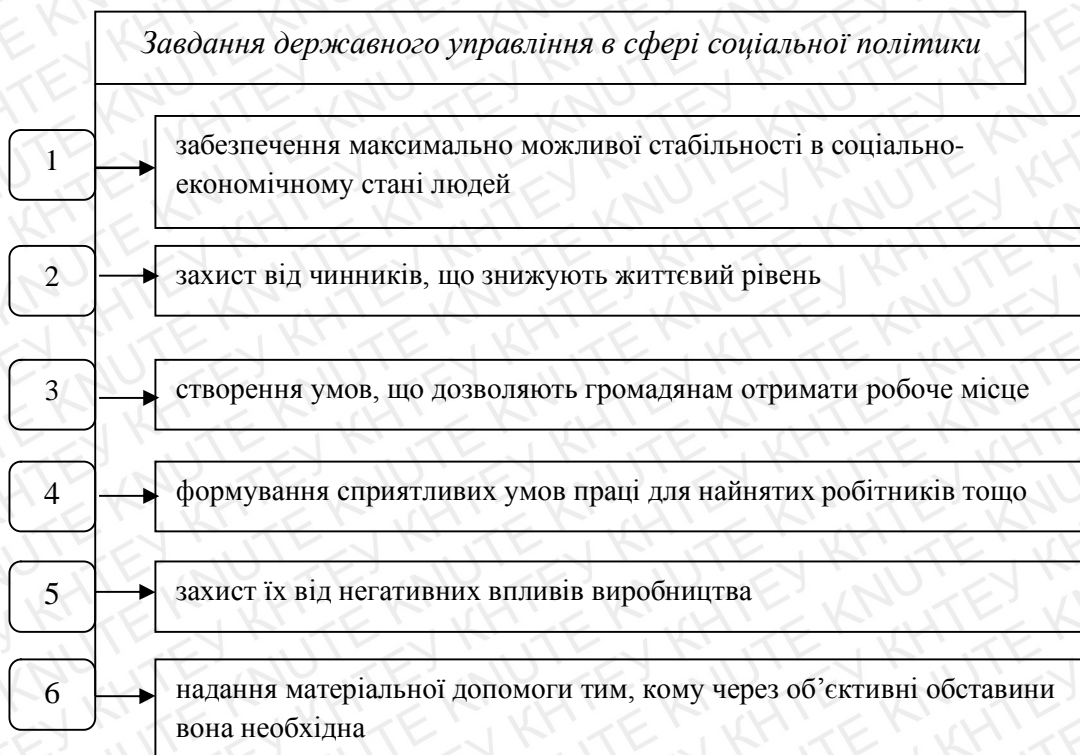

Рис. 1.5. Основні завдання державного управління у сфері соціальної політики [41]

Система державного управління в сфері соціальної політики включає широкий спектр компонентів і сегментів (елементів, форм, механізмів, систем і інститутів):

- окремі нормативно-правові елементи, які не втілюються в якійсь організації, а функціонують або самі по собі, або в комбінації з іншими елементами. Наприклад, законодавчі норми трудового і соціального права (кодекс законів про працю, закони про пенсійне забезпечення і охорону здоров'я), які мають характер прямої дії: прийом і звільнення працівників, режими робочого часу, оплата наднормових і нічних робіт, захист праці жінок і підлітків, регулювання розмірів пенсій і допомог, а також норм медичної допомоги;

- механізми соціальної політики, які включають окремі комбінації економічних, соціальних, правових і організаційних підсистем, спрямованих на забезпечення певних функцій і видів (сегментів) захисту (захист доходів працівників, охорону і медицину праці і т.д.), а також інструменти досягнення згоди між соціальними суб'єктами - тарифні угоди, колективні договори і трудові контракти;

- інститути соціальної політики, що є організаційно-правовими структурами, призначеними виконувати цільові функції захисту відповідно до чітко визначеного юридичного статусу і економічних можливостей (обов'язкового і добровільного соціального страхування, соціальної допомоги, державного соціального забезпечення). Державні соціальні гарантії, які містять мінімальні соціальні стандарти в системі соціальної політики, виступають як її елементи (норми прямої дії) і одночасно - як інструменти і механізми довготривалої дії держави в даній сфері. Вони служать еталоном і цільовою настановою для обґрунтування коротко- і довгострокового прогнозування соціальних процесів, визначення цілей і напрямів (пріоритетів) соціальної політики, застосовуються у вигляді критеріїв оцінки фактичного стану соціальної сфери, ефективності заходів у сфері передових соціальних технологій. Така багатофункціональна роль пояснюється їх природою.

Державні соціальні гарантії - це зобов'язання держави, встановлені законом і спрямовані на реалізацію конституційних прав громадян. Основою державних соціальних гарантій виступають державні мінімальні соціальні стандарти, які є науково обгрунтованими показниками рівня забезпеченості і споживання найважливіших життєвих благ і послуг соціально-демографічних груп населення і регіонів країни. Дана система містить наступні компоненти:

- соціальні норми і нормативи у сфері доходів населення (прожитковий мінімум, доходи у вигляді мінімального розміру оплати праці і пенсій; мінімальні розміри допомог у системі обов'язкового соціального страхування);
- стандарти і норми, вимоги якості і технологій надання соціальних послуг (гарантований обсяг діагностичних, лікувальних і профілактичних процедур при наданні медичної допомоги і лікування);
- механізми застосування і фінансового забезпечення реалізації стандартів;
- організаційна структура управління (наукове, проектне і статистичне забезпечення розробки і реалізації стандартів), яка містить органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Система державних мінімальних соціальних стандартів стає одним з механізмів соціальної політики в бюджетному регулюванні і реалізації державної соціальної політики.

В сучасній науковій літературі ведеться широка наукова полеміка стосовно визначення сутності соціального захисту населення та його ролі у фінансовому забезпеченні системи соціального захисту. Головним елементом реалізації соціальної політики в сучасному світі традиційно є соціальне забезпечення. Саме воно гарантує можливість взаємодії соціальних груп та інших елементів соціальної структури як суспільно впорядкованого і суспільно захищеного системного процесу, тобто соціальної політики в масштабах країни. Тобто соціальне забезпечення є гарантом здійснення соціальної політики у межах комплексу системи соціального захисту. В системі соціального захисту особлива роль належить соціальному страхуванню населення, яку організовує

держава і професійні суспільні інституції. Соціальне страхування відіграє значну роль у забезпеченні добробуту населення держави [15].

Отже, розвиток державного управління в сфері соціальної політики в Україні вимагає застосування сучасної методології вирішення проблем, які переважно належать до неструктурованих та слабо структурованих. У зв'язку з цим виникають проблеми формування, удосконалення і адекватного застосування загальних та спеціальних підходів і методів державного управління, зокрема аналізу державної політики, системного та ситуаційного аналізу, програмно-цільового підходу, методів експертних оцінок, а також принципів, закладених у сучасній парадигмі державного управління. Діяльність держави в соціальній сфері має надзвичайно важливе значення для життя суспільства. В цілому соціальне забезпечення можна визначити як систему заходів щодо матеріального забезпечення населення у старості, у разі захворювання чи втрати працездатності в працездатному віці, у разі безробіття, підтримки материнства і дитинства в умовах страхової медицини, при виході на пенсію тощо.

1.3. Нормативно-правове регулювання соціальної політики держави

Соціальна політика грає величезну роль у внутрішній політиці, оскільки проблеми, що виникають в соціальній сфері, безпосередньо пов'язані з розвитком економічного і політичного життя держав та їх об'єднань, а отже, є своєрідним індикатором розвитку суспільства.

Розгляд правових основ соціальної політики дозволяє достатньо обґрунтовано оцінити і систематизувати соціальні програми цього співтовариства.

Основним законодавчим актом в Україні є Конституція України. Відповідно до ст. 13 Конституції України основним завданням держави є забезпечення соціальної спрямованості економіки та сприяння задоволенню інтересів усіх соціальних груп і прошарків населення, встановлення

достатнього рівня життя громадян, котрий не нижчий від прожиткового мінімуму [35].

На законодавчому рівні саме ст. 46 Конституції України встановлюється визначення терміну «соціальний захист» та встановлюється право громадян на соціальний захист. Згідно із ст. 46 Конституції України соціальний захист – це система державного гарантування прав громадян України на матеріальне забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законодавством України. Дане право гарантується та забезпечується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних коштів та інших джерел фінансування [35].

Згідно із ст. 55 Конституції України кожен має право на захист своїх прав будь-якими не забороненими законом засобами. У сфері соціального забезпечення виділяють адміністративний та судовий порядок захисту своїх прав [35].

В Конституції України міститься положення стосовно соціального захисту населення та соціальної політики держави: Україна є соціальною і правовою державою (ст. 1); людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3); права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3); права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (ст. 21); конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані; при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (ст. 22) [27].

Відповідно до статті 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної,

часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [27].

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

На розгляді Верховної Ради України знаходиться кілька законопроектів щодо п'ятого виду загальнообов'язкового державного соціального страхування - медичного страхування.

Декларацією про державний суверенітет від 16 липня 1990 року Україну проголошено соціальною державою, в якій людину, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнано найвищими соціальними цінностями [19].

Перші перспективи розвитку системи соціального захисту були визначені постановою Верховної Ради України «Про Концепцію соціального забезпечення населення України» від 21 грудня 1993 року. У ній передбачалося, що на соціальне забезпечення мають право громадяни, які працюють за наймом, члени їхніх сімей і непрацездатні особи. Громадяни, які самостійно забезпечують себе роботою, підприємці, члени кооперативів, фермери та особи, що займаються творчою діяльністю, мають право лише на ті соціальні гарантії, у фінансуванні яких вони беруть участь [66].

Іншими важливими нормативно-правовими актами у сфері правового регулювання соціальної політики є:

- 1) Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21 листопада 1992 року встановлює гарантований державою рівень матеріальної

підтримки сімей з дітьми шляхом надання державної грошової допомоги з урахуванням складу сім'ї, її доходів та віку дітей і спрямований на забезпечення пріоритету державної допомоги сім'ям з дітьми у загальній системі соціального захисту населення [55].

2) Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 1 червня 2000 року спрямований на реалізацію конституційних гарантій права громадян на соціальний захист – забезпечення рівня життя не нижчого від прожиткового мінімуму шляхом надання грошової допомоги найменш соціально захищеним сім'ям [56].

3) Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21 березня 1993 року визначає основи соціальної захищеності інвалідів в Україні і гарантує їм рівні з усіма іншими громадянами можливості для участі в економічній, політичній і соціальній сферах життя суспільства [65].

4) Закон України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» від 16 листопада 2000 року гарантує право на матеріальне забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету України та їх соціальну захищеність шляхом встановлення державної соціальної допомоги на рівні прожиткового мінімуму [57].

5) Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 05 жовтня 2000 року визначає правові засади формування та застосування державних соціальних стандартів і нормативів, спрямованих на реалізацію закріплених Конституцією України та законами України основних соціальних гарантій [54].

б) Наказ Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства фінансів України «Про затвердження Методики обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги» № 719/1080/565 від 02.07.2016 [61].

В Україні було створено законодавчі умови для становлення системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, яка базується на вимогах Європейського кодексу соціального забезпечення (1964 р.) та рекомендаціях Міжнародної Організації Праці № 67 (1944 р.) [44].

На сьогоднішній день здійснюється чотири види загальнообов'язкового державного соціального страхування, а саме [39]:

- на випадок безробіття;
- у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням;
- від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності;
- пенсійне страхування.

Справляння збору по всіх видах соціального страхування регулюється такими законодавчими актами:

- “Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування” від 14.01.1998 р. №16/98-ВР [49];

- Законом України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування” від 28.12.2014 № 77-VIII [58];

- Законом України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” від 02.03.2000 р. №1533-III [59];

Згідно зі ст. 1. "Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" від 14.01.1998 р. за № 16/98-ВР, загальнообов'язкове державне соціальне страхування - це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом (далі-роботодавець), громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законодавством [49].

Отже, правове регулювання соціальної політики в Україні на сьогодні забезпечене низкою нормативних документів та підзаконних нормативних актів. Усі вони мають різні функції, які закріплюють правові засади формування організаційно-інституційного та економічного механізму

функціонування соціальної політики України. Важливу та центральну роль у формуванні завдань державного управління у сфері соціальної політики відіграє Конституція України, яка закріплює основоположні напрямки розвитку соціальної політики. На сьогоднішній день Україною здійснено певні кроки в напрямі адаптації законодавства держави до стандартів ЄС в соціальній сфері. Відповідно до статті 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Висновки до розділу 1

Отже, за результатами проведеного дослідження можемо сформулювати наступні висновки:

1. В ході дослідження літературних джерел визначено, що соціальна політика держави в соціальній сфері має надзвичайно важливе значення для життя суспільства. Соціальну політику визначити як діяльність держави щодо створення та регулювання соціально-економічних умов життя суспільства з метою підвищення добробуту членів суспільства, усунення негативних наслідків функціонування ринкових процесів, забезпечення соціальної справедливості та соціально-політичної стабільності у країні. Розвиток соціальної політики має важливе значення для кожної держави, адже воно являє собою сукупність галузей і видів діяльності, підприємств, фірм, закладів та установ, які мають забезпечити задоволення потреб людей у матеріальних благах, послугах, відтворенні роду, створити умови для співіснування і співпраці людей у суспільстві згідно з відпрацьованими законами і правилами.

2. Визначено, що розвиток державного управління в сфері соціальної політики в Україні вимагає застосування сучасної методології вирішення проблем, які переважно належать до неструктурованих та слабо структурованих. У зв'язку з цим виникають проблеми вироблення,

удосконалення і адекватного застосування загальних та спеціальних підходів і методів державного управління, зокрема аналізу державної політики, системного та ситуаційного аналізу, програмно-цільового підходу, методів експертних оцінок, а також принципів, закладених у сучасній парадигмі державного управління. Діяльність держави в соціальній сфері має надзвичайно важливе значення для життя суспільства.

3. Характеристика правового регулювання соціальної політики в Україні дозволяє зробити висновки про те, що воно забезпечене низкою нормативних документів та підзаконних нормативних актів. Усі вони мають різні функції, які закріплюють правові засади формування організаційно-інституційного та економічного механізму функціонування соціальної політики України. Важливу та центральну роль у формуванні завдань державного управління у сфері соціальної політики відіграє Конституція України, яка закріплює основоположні напрямки розвитку соціальної політики та забезпечення соціального захисту громадян. На сьогоднішній день Україною здійснено певні кроки в напрямі адаптації законодавства держави до стандартів ЄС в соціальній сфері.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Механізм реалізації соціальної політики в Україні

У даному питанні пропонуємо спочатку розглянути основні нормативно-правові документи, які регламентують проведення соціальної політики в Україні [50].

Основні нормативно-правові документи, що регламентують проведення соціальної політики в Україні, наведені у Додатку Ж.

При реалізації соціальної політики соціальний захист ставить перед собою такі цілі [48]:

- забезпечення рівня життя громадян України не нижче прожиткового мінімуму, встановленого державою для кожної категорії відповідно до потреб;
- регулювання соціально-економічних відносин для попередження соціальної напруженості в суспільстві, яка може бути зумовлена соціальною нерівністю (за етнічною, економічною, релігійною ознаками).

Основними функціями Міністерства соціальної політики є превентивна та реабілітаційна.

Діяльність Міністерства соціальної політики покликана запобігати виникненню соціально несприятливих явищ, які можуть загрожувати соціальному благополуччю членів суспільства. Лише в тому випадку, коли попередження не досягло своєї мети і негативне соціальне явище торкнулось окремих категорій, держава зобов'язана пом'якшити наслідки бідності, каліцтва, старості та ін. явищ.

До повноважень органів державної влади відноситься:

- прийняття нормативно-правових актів, що визначають загальні засади надання соціального забезпечення і регулюють загальні процеси соціальної політики в Україні;

-розробка і встановлення єдиної системи державних мінімальних соціальних стандартів (для визначення розмірів державних гарантій соціальної підтримки інвалідів, осіб які втратили годувальника, дітей які залишились без батьківського піклування та ін. осіб, які потребують соціальної підтримки);

-розробка і реалізація державних цільових програм;

-фінансування державної соціальної інфраструктури;

-надання методичної допомоги регіональним і місцевим органам управління соціальною сферою.

У структурі соціальної політики України виділяють такі рівні: державний; регіональний; місцевий (рис. 2.1).

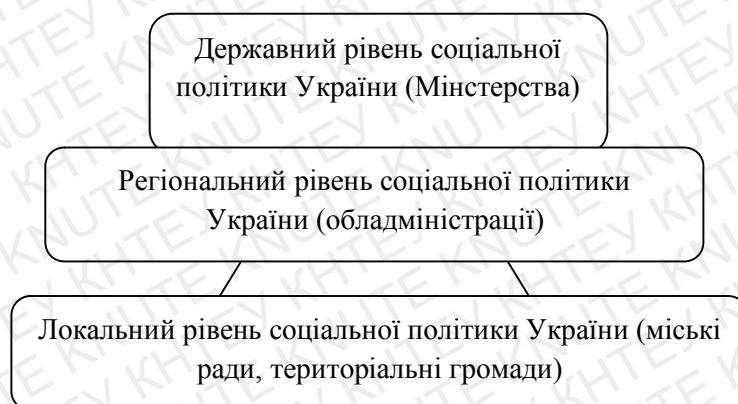

Рис. 2.1. Основні рівні організації соціальної політики в Україні

До повноважень регіональних і місцевих органів влади відносяться:

- розробка і реалізація регіональних соціальних програм;
- пошук способів підвищення регіональних мінімальних соціальних стандартів;
- забезпечення установ соціальної інфраструктури, що знаходяться у підпорядкуванні місцевій владі;
- організація адресної соціальної допомоги населенню;
- перевірка потреб у визначенні й реалізації соціальної допомоги слабозахищеним прошаркам населення [4].

Усі три рівні взаємодіють між собою, впливають один на одного і становлять нерозривну єдність. Тому соціальну політику України можна назвати триєдиною соціальною політикою, яка являє собою цілісну систему (рис. 2.1).

Системність соціальної політики реалізується за допомогою врахування специфіки та потреб усіх трьох рівнів. Структурна система соціальної політики включає такі аспекти: економічний, правовий, культурний, демографічний, національно-етнічний, інші [5].

В системі державних органів, що здійснюють соціальний захист та соціальне забезпечення центральне місце посідають органи законодавчої та виконавчої влади.

Вищим органом законодавчої влади є Верховна Рада України, яка приймає закони про види і форми соціального забезпечення, визначає розмір обов'язкових страхових внесків, затверджує основні джерела його фінансування та витрати з Державного бюджету на ці цілі тощо.

Систему органів державної виконавчої влади складають центральні органи, виконавчі комітети місцевих рад та місцеві державні адміністрації. Вищим органом у системі виконавчої влади є Кабінет Міністрів України. До його компетенції віднесені питання, пов'язані з реалізацією та виконанням законодавства з соціального забезпечення. Кабінет Міністрів видає підзаконні нормативні акти з питань здійснення соціального забезпечення, щороку подає на затвердження Верховної Ради Державний бюджет, складовою якого є витрати на соціальне забезпечення, вживає заходів до виконання Державного бюджету тощо.

В системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної соціальної політики головним органом є Міністерство соціальної політики України.

Міністерство соціальної політики України (Мінсоцполітики) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який забезпечує формування та

реалізує державну політику у сфері праці та соціальної політики, зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, загальнообов'язкового державного соціального та пенсійного страхування, соціального діалогу, соціального захисту, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, усиновлення та захисту прав дітей, запобігання насильству в сім'ї, протидії торгівлі людьми, захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики щодо пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню [48].

Мінсоцполітики є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, надання гуманітарної допомоги.

Основні завдання Мінсоцполітики є відображені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Основні завдання Міністерства соціальної політики в Україні [48]

Головні завдання	Зміст
1. Забезпечення формування та реалізація державної політики	у сфері праці та соціальної політики, зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, загальнообов'язкового державного соціального та пенсійного страхування, соціального діалогу, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, усиновлення та захисту прав дітей, запобігання насильству в сім'ї
2. Забезпечення формування та реалізації державної політики	За напрямками: пенсійного забезпечення; соціального захисту ветеранів війни та учасників антитерористичної операції; у сфері промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, поводження з вибуховими матеріалами, здійснення державного гірничого нагляду; забезпечення державних соціальних стандартів та державних соціальних гарантій для населення
3. Державне соціальне страхування	здійснення в межах повноважень, передбачених законом, державного нагляду у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування

В сучасних умовах в Україні для реалізації соціальних програм використовується новий механізм змішаної фінансової участі, тобто для збільшення фінансування соціальної сфери залучаються позабюджетні кошти і зовнішні джерела фінансування (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Джерела фінансування соціальної політики в Україні

В Україні використовуються практично всі джерела фінансування соціальної сфери, однак існує нагальна потреба у формуванні налагодженої системи фінансування. Розміри і різноманіття соціальних послуг напряму залежать від економіки України, продуманості економічної політики і ефективності використання бюджетних коштів. Робота соціальної системи може бути покращена з тим самим рівнем фінансування, якщо більш ефективно використовувати наявні ресурси, шукати альтернативні шляхи вирішення проблем.

Отже, в Україні створено трирівневу систему проведення соціальної політики, яка складається з органів державної, регіональної та місцевої влади. Усі три рівні взаємодіють між собою, впливають один на одного і становлять нерозривну єдність. Тому соціальну політику України можна назвати

триединою соціальною політикою. До повноважень органів державної влади відноситься: прийняття нормативно-правових актів; розробка і встановлення єдиної системи державних мінімальних соціальних стандартів; розробка і реалізація державних цільових програм; фінансування державної соціальної інфраструктури; надання методичної допомоги регіональним і місцевим органам управління соціальною сферою. До повноважень регіональних і місцевих органів влади відносяться: розробка і реалізація регіональних соціальних програм; пошук способів підвищення регіональних мінімальних соціальних стандартів; забезпечення установ соціальної інфраструктури, що знаходяться у підпорядкуванні місцевій владі; організація адресної соціальної допомоги населенню; перевірка потреб у визначенні й реалізації соціальної допомоги слабозахищеним прошаркам населення.

2.2. Зарубіжний досвід формування соціальної політики держави

Необхідність упровадження складових соціально орієнтованої ринкової економіки усвідомлюється сьогодні поряд із думками про перерозподіл необхідних ресурсів, що відбувається між країнами-членами ЄС, наддержавне регулювання та над-державне забезпечення [62]. Майбутнє соціальної сфери пов'язане, з одного боку, із формуванням наддержавної соціальної політики і, з другого - з втручанням глобальних наддержавних організацій у таку політику та системи соціального захисту окремих країн.

Залежно від рівня розвитку економіки, національні системи соціального забезпечення перерозподіляють до 30 % ВВП [63]. На сучасному етапі в Європейському Союзі продовжується зниження частки ВВП, що спрямовується на соціальні виплати. Європейські країни суттєво різняться за обсягом соціальних видатків у відсотках до ВВП. Якщо Швеція, Франція, Данія, Австрія витрачають на соціальні виплати до третини ВВП, то Ірландія, Словаччина, Чехія лише близько 6 % [63].

Для того щоб визначити, які видатки належать до соціальних, можна використати класифікацію соціальних видатків, що застосовується Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), згідно якої соціальні видатки згруповані за дев'ятьма категоріями (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Класифікація соціальних видатків, що застосовується Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) [63]

Категорія видатків	Вид забезпечення
Піклування про літніх людей	Звичайні пенсії, пенсії особам, які достроково пішли у відставку, допомога на дому та послуги за місцем проживання
Піклування про членів сімей військовослужбовців та постраждалих у катастрофах	Пенсії та допомога на поховання;
Допомога у разі неможливості тимчасової працевлаштування	Послуги з догляду, допомога у разі неможливості, допомога постражданим від аварії на робочому місці та допомога у разі нещасних випадків, виплати у зв'язку з неможливістю працівників;
Охорона здоров'я	Видатки на лікування у стаціонарних медичних закладах та амбулаторне лікування, оплата медичних препаратів та виплати на превентивне лікування;
Сім'я та діти	Допомога на дитину та пільгові кредити, допомога по догляду за дитиною, допомога при вагітності та при пологах, допомога самотнім батькам;
Діяльність щодо розвитку ринку праці	Послуги з працевлаштування, фінансування освітніх заходів для молоді та заходів з працевлаштування для неможливості;
Соціальна підтримка в разі безробіття	Допомога у разі безробіття, компенсації у разі звільнення, компенсації за дострокове звільнення, пов'язане з кон'юнктурою ринку;
Забезпечення житлом	Грошова допомога на купівлю та найм житла;
Інші заходи соціального захисту	Грошова допомога, яку не можна віднести до інших категорій, призначена малозабезпеченим верствам населення (наприклад, допомога на придбання продуктів харчування чи одягу, поширена в деяких країнах, які не є членами ОЕСР), а також інші соціальні послуги та заходи соціального захисту.

Як засвідчує європейська практика, система соціального захисту населення у демократичному суспільстві ґрунтується на трьох складових: вільній ринковій економіці, представленій підприємницьким сектором, демократично обраній владі і добровільних громадянських інститутах, що включають, насамперед, неурядові організації (незалежний сектор). Ці три сили, що є основою сучасного суспільства, можуть виконувати свої завдання лише за умови ефективного взаємного співробітництва [64].

Соціальна політика виконує регулюючу і стимулюючу роль у забезпеченні розвитку економіки й створенні умов для ефективного функціонування системи соціального захисту і стає вже не “актом благодійництва”, а способом посилити економічну активність працездатних верств для забезпечення гідного життя всього суспільства.

Політика щодо соціального захисту має ґрунтуватися на таких принципах:

- персональна відповідальність найманих працівників, роботодавців, інших категорій працюючих і працездатних осіб за фінансове забезпечення прийняттого рівня соціального захисту;
- солідарна підтримка працюючим населенням і роботодавцями найменш захищених категорій населення та їхніх сімей;
- оптимальна підтримка (принцип субсидіарності), що визначає міру (межі) солідарної підтримки, фіксує її розмір і форми надання [64].

Розглянемо сучасні підходи у здійсненні соціальної політики деяких європейських країн із соціально-орієнтованою економікою.

Фінансування системи соціального захисту в Німеччині здійснюється з внесків застрахованих осіб найманої праці та роботодавців, з державного бюджету, а також унаслідок комбінації обох видів фінансування. Гарантом виконання соціальних зобов'язань є держава, перерозподіляючи частину коштів на покриття видатків у вигляді державних дотацій.

Для системи соціального захисту у Франції характерна доволі складна організаційна структура та висока частка видатків на соціальні програми, яка перевищує середній рівень у Європейському Союзі [32].

Характерними рисами французької системи соціального захисту є: розгалужена система професійно-галузевих схем соціального страхування; розвинена система сімейних виплат, що стала результатом тривалої еволюції; вагома роль додаткових систем соціального захисту, особливо у галузі пенсійного й медичного страхування. Розподільний принцип фінансування є

основою функціонування не лише державних схем соціального страхування, а й обов'язкових додаткових професійних систем страхування.

Управління соціальним захистом у Франції організовано ієрархічно у вигляді діючих на національному й регіональному рівнях страхових кас, відповідальних за певний вид соціального захисту. Регіональні й місцеві каси соціального страхування є самоврядними організаціями, кожна з яких має власне правління, що складається з представників застрахованих і роботодавців.

Основним джерелом фінансування системи соціального захисту у Франції слугують страхові внески працівників і роботодавців. Винятком є страхування від безробіття й сімейні виплати, частка державних дотацій у яких істотно вища, ніж в інших галузях соціального забезпечення, а також страхування від нещасних випадків, яке фінансується виключно з коштів роботодавця [64].

Специфіка системи соціального захисту у Великобританії пов'язана із відсутністю спеціальних, організаційно оформлених інститутів, що займаються страхуванням конкретних видів соціальних ризиків (страхування по старості, по хворобі, від безробіття, від нещасних випадків на виробництві тощо), оскільки всі програми соціального захисту об'єднані в межах єдиної системи соціального захисту. Значною є роль державних установ у забезпеченні соціальними послугами та виплатами, а також їх тісний зв'язок із приватними страховими програмами. Британська система не передбачає існування цільових страхових внесків, призначених для утримання конкретних страхових програм (пенсійного, медичного страхування, пенсій за інвалідністю тощо).

Структура фінансування системи соціального захисту у Великобританії визначається поділом цієї системи на дві частини: національну охорону здоров'я та національне соціальне страхування. Перша фінансується на 90% із державного бюджету, а друга - зі страхових внесків найманих працівників і

підприємців. Окрім охорони здоров'я, податкове фінансування характерне для забезпечення від нещасних випадків на виробництві, а також сімейних виплат.

Основним принципом системи соціального захисту у Швеції є її універсальність, тобто охоплення всіх прошарків населення. Наступним за важливістю принципом, характерним для багатьох європейських "соціальних економік", є принцип соціальної солідарності, який полягає у тому, що всі громадяни рівним чином і незалежно від соціального статусу беруть участь у фінансуванні системи соціального захисту, докладаючи співмірний своїм прибуткам внесок. Необхідним елементом у такій системі є держава, яка бере на себе функції перерозподілу соціальних благ від забезпечених до найбільш уразливих категорій населення. Однак після перерозподілу сукупного суспільного доходу через систему податків і соціальних виплат (1/3 держбюджету йде на соціальні потреби), а також враховуючи соціальні видатки муніципальних бюджетів і виплати з пенсійних та інших страхових фондів, до категорії бідних потрапляє всього лиш 5 - 6% населення [48].

Рівень оподаткування у Швеції є одним із найвищих у світі, але така дорога система соціального захисту майже повністю компенсується високим ступенем соціальної захищеності населення, відсутністю суттєвої диференціації між багатством і бідністю і, відповідно, високою політичною й соціальною стабільністю.

Щодо соціальної політики в Італії, то доцільно зазначити, що істотний вплив має такий чинник, як історична відмінність у прибутках населення в північних і південних регіонах, що відображається у статистиці з безробіття. Така ситуація суттєво позначається на ролі, яку відіграє соціальний захист: пенсія по інвалідності в економічно слабких регіонах, окрім свого основного призначення, виконує роль допомоги по безробіттю й соціальної допомоги. Істотною проблемою є співіснування секторів економіки з низьким рівнем соціальних гарантій та секторів, де гарантованість соціальних послуг вища, зокрема внаслідок широкого розвитку профспілкового руху на півночі країни.

Характерними особливостями італійської системи соціального захисту є незадовільний захист від ризиків людей, які з різних причин опинилися без жодних прибутків; асиметрична структура соціальних видатків (найбільшу частину соціальних видатків становить пенсійне забезпечення, тоді як на підтримку сім'ї, материнства, освіти й політику зайнятості витрачаються порівняно незначні кошти); високий рівень державної заборгованості, яка обмежує фінансову свободу держави у соціальній сфері; недостатня відповідальність як соціальних органів, так і отримувачів соціальних послуг і виплат щодо основних принципів системи соціального страхування [64].

У Польщі діє система адресної грошової допомоги, визначення кола осіб, які претендують на грошові допомоги, призначення і виплата цих допомог є монополією державних органів. Підготовка відповідного законодавства і розробка довготермінових програм у соціальній сфері здійснюється органами державного управління, хоча до цього залучаються і неурядові інституції. З іншого боку, вважається, що бюрократичні інститути державного сектора не є настільки успішними в ситуаціях, які вимагають швидкої адаптації до різних умов, а також наданні соціальних послуг різним групам населення, насамперед у наданні тимчасових послуг чи здійсненні недовготривалих проектів. Тому цим займаються неурядові організації, які ефективно виконують завдання, що дають мінімальний прибуток і вимагають усебічного підходу до вирішення проблеми обмеженого кола клієнтів. На сьогодні в Польщі розвивається і третій, корпоративний сектор, метою якого є отримання прибутку від надання соціальних послуг. Як правило, у Польщі різні центри для підтримки соціально незахищених громадян створюються саме неурядовими інституціями, що співпрацюють з органами місцевої влади в питаннях надання соціальної допомоги таким громадянам. Ці організації працюють із певною категорією осіб, надаючи їм психологічну, соціальну, юридичну та в окремих випадках матеріальну допомогу. Органи громадської адміністрації можуть замовляти громадським організаціям виконання громадських завдань разом із наданням дотацій на фінансування їх реалізації,

або вони можуть підтримувати такі завдання, разом із наданням дотацій на дофінансування їхньої реалізації [62].

Досвід реалізації Європейської моделі соціальної політики може бути корисним для України у наступних аспектах [65]:

По-перше, принципи, покладені в основу ЄСМ, - соціальна солідарність і єдність, соціальна справедливість, створення конкурентоздатної економіки, заснованої на знаннях, дбайливому ставленні щодо навколишнього середовища. Таким чином, Європейська соціальна модель стала водночас плодом завоювань масових організацій працівників і превентивної політики підприємців і держав [65].

По-друге, у проголошених і закріплених в офіційних документах принципах «соціальної солідарності», «соціальної єдності», «соціальної справедливості» і «соціальної відповідальності» визначаються процеси, що впливають на еволюцію європейського суспільства.

По-третє, політичні та культурні традиції європейських держав уможливили розробку Європейської соціальної моделі в її сучасному вигляді. Вона покликана забезпечити ефективне функціонування економіки і справедливість у розподілі суспільного багатства.

По-четверте, модель і на сьогоднішній день ще залишається соціальним ідеалом, зразком, до якого варто прагнути, спираючись на ідею, що втілила в собі традиційні цінності європейської цивілізації і сукупність кінцевих цілей суспільного розвитку.

По-п'яте, саме виникнення й успішний розвиток Європейського Союзу є практичним підтвердженням життєздатності ЄСМ. Однак ситуація далеко не так безхмарна, і ставлення щодо ЄСМ серед європейців є неоднозначним. Особливо помітним це стає за кризових явищ: економіки, фінансів, енергетики, соціальної галузі. Поява такого феномена, як «євроскептицизм», є не випадковою. В ньому визначені відмінності позицій держав-членів, що покликані працювати спільно в рамках ЄС [65].

По-шосте, ЄСМ особливе значення надає вмінню збалансувати інтереси особистості і суспільства. В ході реформування принципами стали: повага гідності людини, пропозиція зміцнити соціальну структуру суспільства методом соціального контракту.

По-сьоме, високий рівень життя населення став характеристикою «цивілізованого капіталізму». Це був продуманий стратегічний вибір. Послідовність такого курсу сприяла позитивним результатам.

Від ступеня реалізації Європейської соціальної моделі залежать перспективи розвитку Союзу. Розвиток глобалізації, інтеграційних процесів призвели, з одного боку, до гальмування соціальної політики, а, з іншого, до нових підходів, формування нових принципів правового регулювання.

Таким чином, аналіз досвіду зарубіжних країн свідчить, що системи соціального захисту є найважливішою сферою практичного застосування солідарної відповідальності в державах загального добробуту. Наявність ефективної системи соціального захисту, що дає змогу усунути чимало відчутних ризиків і заснована на принципі солідарності, - це одна з основних загальних рис європейської держави загального добробуту. Нинішній економічний та соціальний розвиток дав старт новому етапу функціонування національних систем соціального захисту в рамках ЄС. Ці системи шляхом упровадження окремих програм соціального захисту повинні реагувати на виклики зовнішніх і внутрішніх проблем, зокрема фінансових, та опосередковано сприяти трансформації моделей економічного зростання в економіку знань.

2.3. Основні проблеми розвитку соціальної політики в Україні

Проаналізуємо основні проблеми розвитку соціальної політики в Україні, використовуючи дані Державної служби статистики України.

З 2001 року в Україні діє державна програма «Стратегія подолання бідності». Крім того, країна долучилася до реалізації програми ООН «Цілі

Розвитку Тисячоліття», яка висуває боротьбу з бідністю на перше місце. Згідно із взятими на себе зобов'язаннями, до 2015 року в Україні планувалося ліквідувати абсолютну бідність за критерієм 5,05 доларів США на добу, знизити до 25% відносну бідність (за рахунок скорочення бідності серед дітей та зайнятого населення), зменшити в 10 разів частку тих осіб, чие споживання є нижчим за рівень фактичного прожиткового мінімуму (з 71,2% у 2000 році до 7% у 2015 році). Як бачимо на рис. 2.3, уже з 2012 року замість скорочення зазначених вище показників, відбувалося їхнє зростання, що ставило під сумнів ефективність задіяних заходів навіть в умовах внутрішньо- та зовнішньополітичної стабільності.

Рис. 2.3. Динаміка основних показників монетарної бідності в Україні в 2010-2017 роках

*побудовано за даними [17]

Політико-економічна криза 2014 року, великий потік вимушених переселенців з Донбасу та Криму значно погіршили ситуацію з бідністю. Крім того, відсутність статистичної інформації щодо територій, непідконтрольних українській владі, не дозволяє навести цілком вичерпні та достовірні дані.

При цьому на бідність домогосподарств традиційно впливають такі чинники, як їхня статево-вікова структура, кількість утриманців (особливо дітей), тип поселення. Відсутня суттєва різниця у рівнях бідності за гендерною ознакою, за винятком одиноких матерів, жінок у сільській місцевості та жінок старших вікових груп, де ці показники вищі, ніж у чоловіків. Натомість існують кілька вікових груп, рівень відносної бідності яких значно перевищує середні показники: діти віком до 15 років, дорослі 35-45 років, особи старші 75 років. Високий рівень бідності серед дітей та осіб похилого віку зумовлений, насамперед, відсутністю / втратою працездатності. Бідність осіб середнього віку пояснюється наявністю у більшості з них дітей, утримання та виховання яких вимагає значних коштів.

Невеликий розмір державної допомоги, а також чималі витрати на утримання дитини, призводять до того, що бідність сімей, навіть із трирічним немовлям, перевищує середні показники. Наявність хоча б однієї дитини підвищує ризик бідності за відносним критерієм на 17%. Навіть за умови, коли обоє батьків працюють і отримують зарплату на 20-30% вищу за мінімальну, сім'я все одно відчуває себе бідною. Поява другої та наступної дитини ставить родини у ще більш скрутне становище. У найгіршій ситуації перебувають багатодітні родини – ризик монетарної бідності для них у 2,4-2,6 рази вищий за середні показники в Україні, у т.ч. за відносним критерієм – на 42%.

Існує зворотній зв'язок між розміром населеного пункту та масштабами бідності в ньому. Зокрема, протягом останніх 15 років бідність за відносним критерієм у великих містах була меншою та мала тенденцію до скорочення з 25% до 15,9%, тоді як у малих містах та у сільській місцевості вона була доволі високою і майже не знижувалася, склавши, відповідно, 26,9% та 34,1%. Прогнози експертів невтішні – за підсумками 2015 року зазначені показники залишаться незмінними. Застійна бідність у невеликих населених пунктах зумовлена кризовими явищами в їхній економіці, а також дисбалансом у розподілі наявних ресурсів на користь великих міст і мегаполісів.

З 2014 року з'явився ще один профіль бідності, пов'язаний з раптовою втратою майна та джерел для існування. Для багатьох мешканців Донбасу причиною такого становища стали воєнні дії. За оцінками фахівців, із 6 млн. мешканців непідконтрольних територій на Сході України, а також прилеглої до них смуги, понад 5 млн. потрапили до групи раптово збіднілих або до групи вразливих до бідності внаслідок бойових дій, незалежно від того, переїхали вони за межі зазначених територій, чи залишилися в місці постійного проживання.

Збільшення масштабів монетарної бідності позначилося на розмірі та структурі витрат домогосподарств. Багато родин були змушені перейти на режим суворої економії та не могли як раніше робити заощадження. У 2015 році частка домогосподарств, яких за самооцінкою рівня доходів можна вважати злиденними (не вдалося забезпечити навіть достатнє харчування) зросла до 4,9%, а бідних (постійно відмовляли в найнеобхіднішому, крім харчування) – до 43,2% (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів у 2010-2017 роках (у %)

Оцінка власних доходів	2010	2013	2015	2016	2017
Коштів достатньо і робили заощадження	11,6	10,4	6,2	7,1	6,9
Коштів достатньо, але заощаджень не робили	47,8	50,5	45,7	46,8	47,1
Відмовлялись від найнеобхіднішого, крім харчування	37,5	35,8	43,2	42,4	41,2
Не вдалося забезпечити навіть достатнє харчування	3,1	3,3	4,9	4,7	3,9

*побудовано за даними [17]

Домогосподарства, бідні за монетарними ознаками, все гостріше відчують своє скрутне матеріальне становище. У 2017 році кожне десяте з

них не змогло забезпечити своїм членам достатнє харчування, а близько 58% постійно відмовляли в найнеобхіднішому, крім харчування (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Самооцінка бідними домогосподарствами України рівня своїх доходів у 2017 році (у %)

	Усі д/г	Д/г із середньодушовими еквівалентними доходами		
		нижче прожиткового мінімуму	нижче 60% медіанного рівня доходів	нижче 75% медіанного рівня доходів
Коштів достатньо і робили заощадження	6,2	1,6	1,7	1,8
Коштів достатньо, але заощаджень не робили	45,7	31,2	28,8	31,2
Постійно відмовляли в найнеобхіднішому, крім харчування	43,2	56,7	58,5	58,4
Не вдалося забезпечити навіть достатнє харчування	4,9	10,5	11	8,6

*побудовано за даними [17]

Крім того, 148 тисяч домогосподарств не мали змоги споживати гарячі страви щодня, а 166 тисяч – не могли давати дітям фрукти чи соки [7, с.42].

Наступною та однією із соціальних загроз для нашої країни є демографічна ситуація, яка перманентно погіршується. Демографічна криза стає викликом для системи соціального захисту і зумовлює невідворотність її модернізації. Модернізація державної політики у сфері соціального захисту неможлива без урахування демографічних показників та особливостей демографічного розвитку України, що робить державний вплив об'єктивною необхідністю [22].

Кількість населення України продовжує зменшуватися (рис. 2.4). За роки незалежності чисельність постійного населення скоротилася на 5,4 млн. осіб.

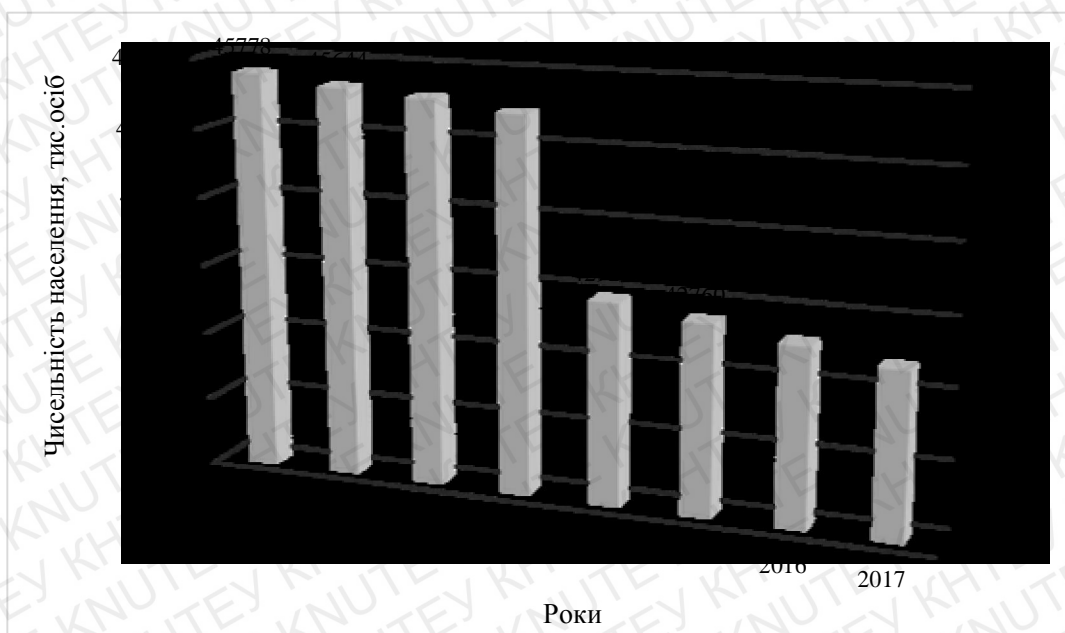

Рис. 2.4. Динаміка чисельності населення України за 2010-2017 рр.

*побудовано за даними [17]

У середньому за рік населення країни зменшується на 300-350 тис. осіб. Так, чисельність наявного населення України на 1 вересня 2013 року становила 45461,6 тис. осіб. Упродовж січня-серпня 2013 року населення зменшилось на 91,4 тис. осіб або на 3,0 особи у розрахунку на 1000 жителів. Загальне скорочення чисельності населення відбувається виключно за рахунок природного скорочення - 109,9 тис. осіб, у той час як міграційний приріст населення становив 18,5 тис. осіб [17].

Недовіра до влади та державної політики соціального захисту призводить до зменшення чисельності населення, катастрофічні наслідки якого наша держава відчує вже через кілька років.

З падінням народжуваності продовжує старіти населення країни. Зберігається від'ємний природний приріст, смертність у старшому віці майже не зменшується, тривалість життя скорочується і залишається катастрофічно низькою порівняно з цим показником у розвинених і навіть у країнах, що розвиваються. Згідно зі шкалою демографічного старіння ООН, коли населення з питомою вагою осіб у віці 65 років і старше становить менше 4%,

то воно вважається молодим, якщо питома вага менше 7%, то населення перебуває на порозі старості, а якщо дорівнює 7% і більше, то населення вважається старим. Використовуючи її, констатуємо належність України до країн зі старим населенням, коли кожен шостий житель має вік понад 65 років. За даними Європейського регіонального бюро ВООЗ середня очікувана тривалість життя в Україні становить 68,2 року. За цим показником Україна відстає від середньоєвропейського показника на понад 10 років.

Треба також зазначити, що несприятлива демографічна ситуація посилюється трудовою міграцією. Як відомо, у розвинених країнах розроблені та функціонують гнучкі й сприятливі програми залучення кваліфікованих працівників. За експертними оцінками витрати на одного фахівця з вищою освітою становлять близько 20 тис. дол. США. Це означає, що кожен прибулий кваліфікований трудовий мігрант збагачує країну свого нового перебування саме на цю суму, збіднюючи водночас на таку ж суму свою власну країну. За оцінками експертів за межами України працює близько 30 % українських учених, збагачуючи науку й економіку зарубіжних країн. Загальні ж втрати для країни становлять понад 1 млрд. дол. США на рік.

Причин трудової міграції населення України досить багато, проте найважливішою є низький рівень заробітної плати. Працівник, який отримує дохід нижче або на рівні прожиткового мінімуму, перебуває у стані високого соціального ризику, коли першочерговими, як правило, стають потреби виживання (соціальної безпеки), а не творчої самореалізації, інноваційної активності. Політика «дешевого працівника» є вкрай ризикованою, суперечить цілям економічного зростання та інноваційного розвитку країни. Тому слід терміново вирішувати питання як не лише утримати кваліфікованих працівників в Україні, але й повернути тих, які мають міграційний досвід, знання. Статистика свідчить, що 80 % трудових емігрантів ніколи не повернуться в Україну із заробітною платою на рівні прожиткового мінімуму.

У такій ситуації складаються умови не для розв'язання проблеми бідності населення, а навпаки - до більшого її поглиблення. Погіршує становище й

висока диференціація доходів населення. Достатньо високий рівень соціальної безпеки демонструють скандинавські країни, де співвідношення між доходами бідних і багатих не перевищує 1:7. В Україні ця цифра перевищує 30. Такий відрив у доходах негативно впливає на формування середнього класу в державі. Це не сприяє ні соціальній стабільності, ні підвищенню ефективності виробництва. Тому доведення цього співвідношення до європейських стандартів є також однією з гострих проблем, яка потребує розв'язання вже в найближчій перспективі.

Унаслідок масштабної бідності українського суспільства відбуваються такі процеси:

- не забезпечуються нормальні умови відтворення населення, погіршується здоров'я, соціальне самопочуття, відбувається процес депопуляції;

- зумовлюється низький платоспроможний попит, вузький внутрішній ринок, що гальмує розвиток вітчизняного виробництва та економічне зростання;

- обмежуються податкові надходження до бюджету, загострюються проблеми формування доходної частини державного та місцевого бюджетів;

- зумовлюється необхідність збільшення соціальних виплат (соціальної допомоги малозабезпеченим категоріям населення, надання житлових субсидій тощо), організації інших форм соціального захисту, що важким тягарем лягає на бюджет України;

- стримуються можливості накопичення і зменшується інвестиційний капітал, оскільки в населення з низькими доходами гранична схильність до накопичення дуже низька.

У цілому Україні притаманна значна регіональна асиметрія показників соціального розвитку, що з часом не зменшується. Відповідно до специфіки регіональних економічних комплексів зберігаються і високі міжрегіональні відмінності у рівнях заробітної плати. Відбувається регіональна диференціація

населення за рівнем доходу та майновим станом, що стало значною проблемою у сфері соціального захисту.

Високі доходи у людей, які проживають переважно у високоіндустріалізованих областях, - Запорізькій, Донецькій, Дніпропетровській, що генерують найбільші обсяги валової доданої вартості на душу населення в країні. Відповідно, має місце значна диференціація середньомісячної заробітної плати за регіональним розподілом і видами економічної діяльності.

Динаміку середньомісячної заробітної плати в Україні наведено на рис. 2.5.

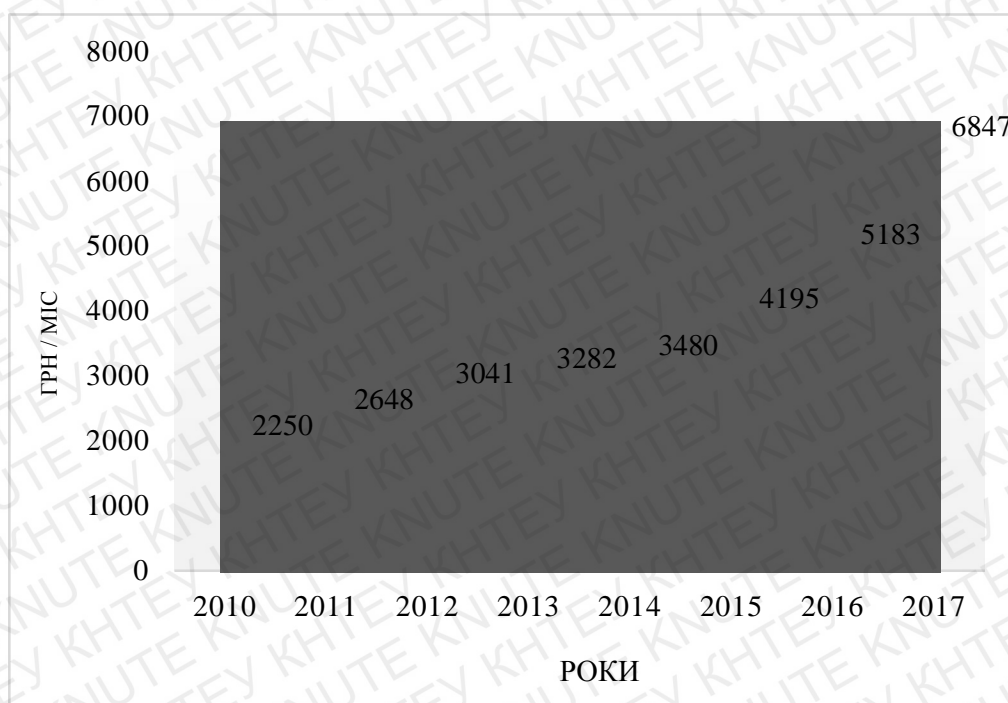

Рис. 2.5. Показник середньомісячної заробітної плати за 2010-2017 рр.

*побудовано за даними [17]

Зберігається тенденція перевищення середнього по економіці рівня заробітної плати у м. Києві, Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій та Київській областях. Найнижчий розмір зарплати штатних працівників традиційно спостерігається у працівників Тернопільської, Херсонської,

Чернігівської, Волинської, Вінницької, Хмельницької, Кіровоградської, Чернівецької та Житомирської областей.

Значна різниця в оплаті праці вказує на недосконалість системи оплати працівників, неврахування об'єктивних чинників регіональної диференціації. Значні регіональні розбіжності в рівнях оплати праці створюють складні проблеми у забезпеченні єдиних національних стандартів рівня життя населення, у подоланні бідності та становленні середнього класу в країні.

Оплата та умови праці виступають базисом для належного соціального захисту всіх без винятку категорій осіб. Для працюючої частини суспільства рівень оплати праці визначає власний добробут та членів сімей, зумовлює розміри пенсійного забезпечення, для безробітних осіб є основою для допомоги по безробіттю. Розміри оплати праці впливають на податкові надходження до державного та місцевих бюджетів, що перерозподіляються на виплату соціальної допомоги малозабезпеченим і непрацездатним особам, пенсії та стипендії тощо. У доповнення до сказаного, варто звернути увагу на думку Штундер І.О., яка відзначає, що умови праці дозволяють бути захищеним на робочому місці [82].

Незадовільні умови праці на робочих місцях, низький рівень заробітної праці працівників, невідповідність професійно-кваліфікаційного рівня робочої сили потребам економіки та ринку праці - головні причини стримування зростання зайнятості в Україні, про що зазначалося на Парламентських слуханнях “Про стан дотримання конституційних гарантій трудових прав громадян” [20].

Низька оплата праці, заборгованість з виплати заробітної плати, нераціональна структура зайнятості, незбалансованість попиту і пропозиції робочої сили та системи підготовки всіх рівнів є основними причинами безробіття працездатних осіб, що різко знижує рівень життя і соціального захисту.

Створення належних умов праці на кожному робочому місці, безпека й охорона праці стали найактуальнішими проблемами у вітчизняній системі

соціального захисту. Має місце високий рівень захворюваності та смертності серед осіб працездатного віку, підвищений рівень виробничого і побутового травматизму, у тому числі й з летальними наслідками. У результаті маємо низькі показники стану здоров'я, високий рівень інвалідності та смертності осіб працездатного віку. Зростає потреба у видатках на виплату пенсій по інвалідності, на соціальну допомогу сім'ям, які втратили годувальника, тощо.

Отже, в сучасних умовах спостерігається висока диференціація окремих соціальних груп за рівнем життя, зростання частки бідного населення. Ця проблема формує серйозну загрозу національній безпеці, зачіпаючи не окрему людину, а суспільство загалом. На поглиблення розшарування суспільства впливає також недостатня діяльність держави у сфері зменшення соціальної нерівності, відсутність ефективних реформ та визначення пріоритетів на коротко-, середньо- і довгострокову перспективу. Складна економічна ситуація, обтяжена збройним конфліктом на сході країни та анексією Криму, призводить до зростання бідності та соціального відчуження серед населення України, особливо серед вразливих груп, як-от внутрішньо переміщені особи, багатодітні сім'ї, люди з інвалідністю, представники сільських громад, діти-сироти та ін. Основними причинами бідності населення України залишаються: низький рівень соціальних стандартів та гарантій, а саме, занижений розмір прожиткового мінімуму, відтак і мінімальної заробітної плати, розмірів соціальної допомоги); заборгованість із виплат заробітної плати; високий рівень безробіття серед молоді та ін.

Висновки до розділу 2

Отже, за результатами проведеного дослідження можемо сформулювати наступні висновки:

1. В Україні створено трирівневу систему проведення соціальної політики, яка складається з органів державної, регіональної та місцевої влади. Усі три рівні взаємодіють між собою, впливають один на одного і становлять нерозривну єдність. Діяльність Міністерства соціальної політики покликана

запобігати виникненню соціально несприятливих явищ, які можуть загрожувати соціальному благополуччю членів суспільства. Лише в тому випадку, коли попередження не досягло своєї мети і негативне соціальне явище торкнулось окремих категорій, держава зобов'язана пом'якшити наслідки бідності, каліцтва, старості та ін. явищ.

2. Дослідження практики формування соціальної політики в зарубіжних країнах свідчить, що вона є найважливішою сферою практичного застосування солідарної відповідальності в державах загального добробуту. Наявність ефективної соціальної політики, що дає змогу усунути чимало відчутних ризиків і заснована на принципі солідарності, - це одна з основних загальних рис європейської держави загального добробуту. Нинішній економічний та соціальний розвиток дав старт новому етапу функціонування національних систем соціального захисту в рамках країн Європейської Спільноти. Ці системи шляхом упровадження окремих програм соціального захисту повинні реагувати на виклики зовнішніх і внутрішніх проблем, зокрема фінансових, та опосередковано сприяти трансформації моделей економічного зростання в економіку знань.

3. У ході дослідження визначено наступні проблеми соціального захисту: не забезпечуються нормальні умови відтворення населення, погіршується здоров'я, соціальне самопочуття, відбувається процес депопуляції; зумовлюється низький платоспроможний попит, вузький внутрішній ринок, що гальмує розвиток вітчизняного виробництва та економічне зростання; обмежуються податкові надходження до бюджету, загострюються проблеми формування доходної частини державного та місцевого бюджетів; зумовлюється необхідність збільшення соціальних виплат (соціальної допомоги малозабезпеченим категоріям населення, надання житлових субсидій тощо), організації інших форм соціального захисту, що важким тягарем лягає на бюджет України.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1. Напрями реформування соціальної політики держави

Соціальна політика – невід’ємна складова діяльності держави, відповідальної за добробут, розвиток і безпеку своїх громадян. Зважена соціальна політика зберігає стабільність у суспільстві, що дозволяє йому розвиватися без значних потрясінь, заколотів та революцій. Соціальна політика є своєрідним «амортизатором» ринкових ризиків, тому її основним критерієм є рівень суспільної злагоди та солідарності. [1]

Найважливішим позитивним результатом розвитку країни є зростання впевненості людей у можливості досягнення власною діяльністю бажаного рівня й якості життя. В якості ефективного інструменту здійснення державної соціальної політики можуть бути запропоновані пріоритетні національні соціальні проекти. Вони - важливий політичний інструмент залучення уваги всіх рівнів влади, наукової громадськості та громадянського суспільства до вирішення найважливіших національних проблем охорони здоров’я, освіти, житлової сфери, сільського господарства і демографії. Указані проекти демонструють ефективність для досягнення кінцевих результатів високого ступеня політичного контролю над їх здійсненням; публічності та персональної відповідальності за реалізацію поставлених завдань; цільового витрачання бюджетних коштів; створення спеціалізованого органу управління. Пріоритетні соціальні проекти виступають потужним імпульсом розвитку реальної соціальної політики. Разом з тим, соціальна політика дуже багатовимірне і багатофункціональне поняття та логіка його освоєння не може бути вичерпана виключно проектною діяльністю. Слід чітко визначити цілі соціальної політики, завдання, що вона повинна вирішити, необхідні стратегії розвитку, які були б конкретизовані в програмах. Це зумовлює необхідність

висунення довгострокових цілей соціального розвитку країни, вироблення принципів формування стратегії такого розвитку в регіонах [62].

12 січня 2015 р. було прийнято Стратегію сталого розвитку “Україна-2020” [28], спрямовану на вирішення стратегічних завдань розвитку. Вона має за мету об’єднання раніше проведеної роботи щодо підвищення якості та рівня життя населення в чітку соціальну й економічну стратегію розвитку вітчизняного суспільства відповідно до векторів розвитку, відповідальності, безпеки та гордості. Саме вектор відповідальності, визначений у Розділі 3 цієї Стратегії, охоплює програму національної єдності та підтримки нацменшин, пенсійну й освітню реформи, удосконалення системи соціального захисту, популяризацію фізкультури та спорту тощо [28].

20 лютого 2016 р. Президент України П. Порошенко зазначив, що реалізація реформ, орієнтованих на відновлення економічного зростання, сприятиме подальшому викорененню бідності, забезпеченню повної зайнятості, гідної роботи, рівності чоловіків і жінок, благополуччя та соціальної справедливості [64]. Згідно з інформацією Національної ради реформ пріоритетними є реформи щодо оновлення влади й антикорупційна реформа, судова, децентралізація, державного управління, дерегуляції та розвитку підприємництва, системи національної безпеки й оборони, системи охорони здоров’я, освіти, сільського господарства, просування інтересів України у світі тощо [64]. При цьому процес виконання задач із реформування, зокрема соціальної сфери, за період 2015 р. оцінено, як такий, що здійснено на 50 % . Це зумовлено рядом причин, найголовнішими серед яких можна визнати такі: в Україні соціальна політика має достатньо не системний характер, орієнтована переважно на пом’якшення особливо негативних соціальних наслідків фінансово-економічної кризи та раніше проведених реформ (див. Указ Президента від 28.04.2004 р.), відсутня чітка стратегія соціального розвитку держави. Крім того, у Стратегії національної безпеки України слабо представлені аспекти соціальної безпеки регіонів. Як наслідок, маємо низьку тривалість життя, високий рівень бідності,

невиправдано високі соціальну нерівність і міжрегіональні відмінності якості та рівня життя населення. Знизилися якість освіти й охорони здоров'я, а також загальний рівень духовності та культури в нашому суспільстві. Разом із тим соціальна політика повинна бути спрямована не стільки на подолання наслідків тих чи інших соціальних хвороб, скільки на запобігання причин появи соціальних ризиків, які зачіпають більшість населення, забезпечення соціальних гарантій [64].

Серед дослідників панує думка, що вирішення завдання із підвищення соціальної безпеки і реалізація стратегії розвитку регіонів повинні спиратися на систему соціальних стандартів якості та рівня життя населення (див. Європейський звіт про конкурентоспроможність, 2000 р.). Воно має чітко знати, яке воно “наразі” і до яких стандартів життя буде прагнути в майбутньому. Зважаючи на це, вважаємо, що основними стратегічними завданнями соціального розвитку є: 1) створення суспільства рівних можливостей; 2) формування мотивації для інноваційного розвитку; 3) забезпечення економічного зростання за рахунок підвищення продуктивності праці [31].

Соціальні стандарти - ціннісні уявлення суспільства про гідні якість і рівень життя, а саме: про рівень мінімальних державних соціальних гарантій та індикатори досягнення стандартів життя. Це система взаємопов'язаних критеріальних нормативів підвищення якості життя від прийняттого до середнього, від середнього до вищого. Соціальні стандарти якості та рівня життя мають бути розроблені й установлені відповідно до міжнародних принципів і підходів щодо припинення процесу відтворення бідності, забезпечення конституційних гарантій доступу населення до соціальних послуг, створення умов для розвитку людського потенціалу. Такі стандарти мають забезпечуватися представникам різних соціальних груп рівні стартові можливості, перспективи соціальної горизонтальної і вертикальної мобільності, можливості для саморозвитку. Без цього не можна забезпечити розширене відтворення людського потенціалу. Міжсекторальне

співробітництво є особливо ефективним в умовах нестачі коштів, кваліфікованих фахівців, політнестабільності [52]. При цьому виокремлюють такі моделі міжсекторного співробітництва: скандинавську, англосаксонську, континентальну та перехідні [там само].

Система соціальних стандартів якості та рівня життя повинна бути багаторівневою, включати в себе обов'язкову частку у вигляді пакету гарантованих державою на певному рівні послуги в усіх регіонах, які громадяни мають отримувати якомога швидше та за можливості на безоплатній основі. Для цього у вигляді окремого завдання повинна бути сформульована система соціальних стандартів для віддалених регіонів. Відзначимо, що держава не повинна нести цей тягар самотужки; важливо, щоб був напрацьований розгалужений механізм соціальної відповідальності та регулювання соціальних процесів, що включає ділові кола, працівників і їх об'єднання, домашні господарства (сім'ю) та інші інститути громадянського суспільства. Установлення та застосування системи соціальних стандартів якості та рівня життя має бути направлено на забезпечення соціальної безпеки і захист населення, задоволення найважливіших потреб населення у соціальних послугах, посилення державної підтримки розвитку соціальної сфери, вирівнювання рівня соціального розвитку в регіонах; концентрацію фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках державної соціальної політики; планування й організацію на-дання гарантованих соціальних благ і послуг; оцінку та контроль за діяльністю установ і організацій, що здійснюють їх реалізацію.

Соціальні стандарти повинні конкретизувати, як мінімум, такі напрямки соціальної стратегії: 1) стандарти соціальної структури, що передбачають істотне скорочення диференціації населення за матеріальною ознакою, подолання бідності і скорочення малозабезпеченості, кількісні та якісні параметри масового середнього класу; 2) стандарти зростання людського потенціалу, що відображають відповідальність держави за збереження населення і зростання тривалості його життя, тобто стандарти рівня життя,

спрямовані на підвищення купівельної спроможності населення, зниження частки витрат сім'ї (домогосподарства) на задоволення первинних, життєво необхідних потреб та збільшення частки цих витрат на задоволення вищих її потреб, включаючи потребу в комфортному і облаштованому житлі; 3) стандарти якості трудового життя, що включають стандарти зайнятості населення в різних галузях економіки; зростання висококваліфікованої праці; 4) стандарти захищеності сім'ї, материнства (батьківства) і дитинства, спрямовані на створення умов для безпечного народження дітей, скорочення дитячої та материнської смертності, повноцінного виховання дітей і підлітків, подолання насильства в сім'ї, забезпечення гідного рівня життя дітям-сиротам, інвалідам, сім'ям, які потрапили у важку життєву ситуацію; 5) стандарти послуг охорони здоров'я, що за-безпечують широку доступність для населення всіх видів медичної допомоги; 6) освітні стандарти й стандарти послуг установ культури та спорту, спрямовані на розширення мережі цих закладів, збільшення спектру їх послуг і доступність для всіх соціальних та вікових груп населення; 7) екологічні стандарти, спрямовані на суттєве поліпшення навколишнього середовища [38].

Необхідно покласти розробку та координацію реалізації системи соціальних стандартів якості та рівня життя на регіональний рівень, оскільки саме регіони є основними надавачами послуг, а вже потім прийняти відповідні загальнодержавні рішення. Одним із пріоритетних напрямків, що має передувати такій розробці, має стати вивчення різнобічного закордонного досвіду в галузі розробки стандартів якості та рівня життя, соціального захисту населення, державної соціальної стандартизації. При цьому мова повинна йти не тільки про теорію, а й практику - механізми, які дозволяють реалізувати відповідні цілі стосовно конкретної людини.

Необхідно зазначити, що за останні 10 років відбулися позитивні зміни і по Україні, але і по регіонах: вирости індекси доходу, довголіття, освіти. Але в розвиненіших регіонах це зростання вище, ніж в менш розвинених, що не тільки не усуває нерівності між ними, але навіть її підсилює.

Визначальним чинником, що безпосередньо або опосередковано впливає на всі показники розвитку населення є стан економіки регіонів. З точки зору регіонального розвитку, мета якого - внесок кожного регіону у національний добробут, а також користування ним, кожний регіон повинен досягти максимального рівня економічних показників. Це дозволить створювати додаткові робочі місця, збільшувати можливості для самозайнятості, а також надаватиме ресурси для регіональних і державних послуг та інвестицій. Враховуючи, що в Україні існує значний розрив між рівнем послуг, які прагнуть отримати громадяни, та наявними коштами на їхнє фінансування, економічний розвиток є не просто засобом досягнення мети, а основною можливістю покращення послуг і підвищення якості життя.

Особливий інтерес становлять диспропорції не просто за отриманим доходом (по суті - валовим регіональним продуктом), а також за факторами та чинниками економічної результативності. Саме вони визначатимуть, чи може регіон покращити результати своєї економічної діяльності.

Таким чином, регіональна нерівність в Україні - довгострокове явище, особливо на тлі наздоганяючого типу розвитку країни. Для подолання регіональної нерівності в цих умовах необхідна вища соціально-економічна активність не тільки суб'єктів соціального управління, але і самих жителів відстаючих регіонів. Потрібна інтеграція зусиль всіх соціально-економічних відомств на території: соціального захисту, служб зайнятості, міграції, освітніх організацій, служб допомоги родинам, дітям, підліткам, інвалідам.

3.2. Перспективи розвитку соціальної політики в Україні

Вирівнювання фінансового ресурсу регіонів можливе лише за рахунок вдосконалення сучасних методів планування і прогнозування соціальних витрат з використанням економіко-математичного моделювання. Однією з важливих проблем переходу до оптимального розвитку регіонів України є

також створення і розробка відповідних показників, систем індикаторів, які б дозволили досить точно і коректно аналізувати і досліджувати суть всіх процесів і взаємозв'язків.

Виходячи з вище наведеного, для кожного регіону повинні визначатися конкретні заходи, направлені на формування структури господарства на принципах стійкого розвитку та вдосконалення регіональної структури економіки з врахуванням локальних екосистем. Необхідною умовою є розвиток галузей і видів діяльності на основі наявних природних ресурсів з використанням прогресивних, адаптованих до місцевих умов технологій, що гарантують охорону довкілля; активізація регіональних ринків праці з врахуванням місцевих потреб; здійснення заходів по наданню населенню соціальних видів послуг на рівні встановлених соціальних стандартів, забезпечення екологічної безпеки жителів регіонів; створення комфортних умов мешкання населення в міських і сільських поселеннях.

Доцільність державного управління регіональними процесами соціально-економічного розвитку залишається в країні актуальним, але вимагає певного обмеження. Додатковим аргументом на користь активної цілеспрямованої ролі держави в підтримці регіонів є необхідність «прориву» у цивілізований ринок та глобальне економічне середовище, за якого складається ситуація «перестрибування» через певні історичні етапи розвитку, що потребує контролю й регулювання.

В умовах нової хвилі економічного спаду, обмеженості фінансових ресурсів (як на державному, так і на регіональному рівні), збільшення соціальної напруги, особливого значення набуває проблема подолання розбіжності соціально-економічного розвитку населення на державному та регіональному рівні. Для її розв'язання та забезпечення сталого економічного розвитку регіонів необхідно:

- розширення адміністративних повноважень та забезпечення фінансової самодостатності органів місцевого самоврядування, які є мотивованими

розробниками та учасниками реалізації міжрегіональних інвестиційних, інфраструктурних, соціальних та інших проектів;

- здійснити переведення економіки регіонів на інноваційний шлях розвитку за рахунок створення ефективного конкурентного середовища в системі економічної діяльності на національному та регіональних рівнях;

- надати фінансову підтримку суб'єктам господарювання всіх форм власності (які зареєстровані на території регіону) з метою реалізації інвестиційних, інноваційних, інфраструктурних та інших проектів, що мають стратегічне значення для підвищення конкурентоспроможності регіону;

- забезпечити формування на регіональному рівні об'єктів інфраструктури інвестиційно-інноваційного розвитку: бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, венчурних фондів;

- сформувати механізми для підвищення економічної активності у регіонах та удосконалити соціальну політику щодо фінансової підтримки малого та середньому бізнесу з метою підвищення зайнятості і само зайнятості населення та збільшення додаткових власних ресурсів, що супроводжуватиметься збільшенням доходів населення та надходжень до бюджетів усіх рівнів;

- провести реструктуризацію базових галузей промисловості з метою усунення негативних соціальних та екологічних наслідків їх функціонування.

- сприяти зростанню доходів населення, підвищенню рівня заробітної плати, недопущення подальшого зниження реальних доходів населення та реальної заробітної плати, сприяння забезпеченню зайнятості населення за рахунок забезпечення висококваліфікованими кадрами підприємства базових видів економічної діяльності та модернізацію навчальних закладів відповідно до регіональних потреб;

- забезпечення сталого та екологічно безпечного розвитку регіонів шляхом переходу до «зелених» технологій у виробництві, утилізації відходів, вжиття заходів, спрямованих на збереження існуючих природних і біологічних ресурсів.

Реалізація вищезазначених заходів дозволить знизити диференціацію соціально-економічного розвитку регіонів країни, підвищити їх конкурентоспроможність, що в свою чергу дозволить стабілізувати соціально-економічну ситуацію, покращити рівень добробуту населення, його соціальне забезпечення, зменшити рівень бідності та надати гідні умови життя.

Разом з тим, погіршення соціально-економічних умов життя тягне за собою неадекватність соціально-психологічних реакцій людини, змінює її ставлення до сім'ї, до праці. Психічні розлади, алкоголізм, зловживання іменними «соціальними токсинами» і лікарськими засобами, розлад сімейного життя, бездоглядність дітей «процвітають» там, де послаблені соціальні зв'язки, де відносини мають безособовий характер. Там, де господарча і особливо виробнича діяльність у занепаді, починають відчуватися негативні наслідки для здоров'я і добробуту населення, збільшуються випадки психічних розладів, зростає злочинність.

Бідність виснажує, схиляє до стомленості та апатії, породжує зневіру та відчай, зумовлює такий душевний стан, який не тільки може викликати психічне і соматичне захворювання, а й спонукати до злочину, насильства.

Все вище перераховане потребує розробки національної програми подолання бідності. Основою даної програми повинен стати розвиток економіки країни, який неможливий без розвитку інтелектуального потенціалу населення, розвитку освіти і культури, збереження свого наукового потенціалу (упередження чергового відтоку молодих фахівців за кордон). Все це вимагає створення концепції вертикального розвитку та безперервної освіти населення.

Орієнтація на економічне зростання, за умов інтеграції і відкритості національної економіки, без компенсуючих і страхових механізмів згубна для розвитку населення. Для нейтралізації негативних економічних процесів важливо відслідковувати їх і створювати соціальні структури, які гармонізують відносини держави і громадян, працівників і роботодавців,

удосконалюють сімейні стосунки і, загалом, забезпечують ефективність реалізації державної соціальної політики. Таким чином, на основі отриманих

Таким чином, загальною причиною зниження відтворення та розвитку населення в останні роки стало падіння життєвого рівня населення, що виявилось у зменшенні сукупного доходу сімей, відставанні заробітної плати від зростання цін, зниженні як обсягів житлового будівництва, так і пільгового (безкоштовного) отримання житла молодими сім'ями від держави.

Підвищення рівня життя людей, сприяння продуктивності праці та повній зайнятості, розвиток людського капіталу і збільшення ефективності надання послуг соціальної сфери - обов'язкові передумови здатності держави адекватно відповідати на виклики сучасної економіки. Зважаючи на це, будь-які реформи можна вважати результативними лише тоді, коли досягнуто баланс між економічним зростанням держави й добробутом конкретної особи. Саме висока якість життя конкретної особи та сім'ї є головною метою та основним показником економічних успіхів держави, оскільки є тим головним викликом, на який має бути знайдено відповідь у контексті модернізаційного спрямування України до її європейського вибору. Згідно з міжнародними стандартами головним завданням соціальної політики є пом'якшення негативного впливу чинників, що виникають під час здійснення соціальних та економічних реформ, на найбільш соціально незахищені категорії населення. Для вирішення цього завдання необхідні:

1. Зміна пріоритетів щодо форм соціального захисту. Має відбутися поступовий перехід від переважання натуральних трансфертів (передусім пільг) до грошових трансфертів. Водночас частина пільг може бути трансформована у соціальні послуги;
2. Вміщення у центрі системи соціального захисту первинного та основного осередку суспільства - сім'ї, яка і є головним бенефіціаром соціальних послуг, споживачем державної соціальної допомоги та ланкою системи соціального забезпечення. Такий підхід дозволяє значно посилити профілактичний вимір системи соціального захисту.

3. Реформування системи соціального захисту в напрямі запровадження системи раннього виявлення осіб і сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, модернізація системи їх соціального обслуговування, підвищення адресності та якості надання соціальних послуг за місцем проживання є одним зі стратегічних напрямів розвитку України та має на меті підвищити охоплення соціальною підтримкою незаможних верств населення при раціональному використанні бюджетних коштів. Реалізація поставленої мети потребує підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії відповідних органів державної влади та місцевого самоврядування, координації їх дій, тобто запровадження інтегрованої системи надання соціальних послуг сім'ям та особам, які цього потребують, на основі уніфікованих мінімальних стандартів та єдиних технологій [1, с. 23].

Також слід здійснювати трансформацію державної політики щодо доходів населення, поєднання соціальних програм із політикою зайнятості. Необхідно створити базу яка має стати реконструкцією ринку праці та оплати останньої. Тільки за умови поступового (з урахуванням динаміки прожиткового мінімуму) зростання заробітної плати можна забезпечити зацікавленість працівника в ефективнішій праці та реалізувати постійне підвищення його продуктивності.

Для виконання даних цілей слід сприяти збільшенню кількості насамперед високооплачуваних і захищених робочих місць. З метою збільшення частки заробітної плати у структурі доходів необхідно переглянути розмір прожиткового мінімуму і трансформувати мінімальну заробітну плату в дійсну соціальну гарантію для працюючого населення. Необхідно також чітко визначити загальну, галузеву та регіональну потреби в робочих місцях і на поточний період, і на перспективу на основі демографічних прогнозів та всебічного аналізу даних про чисельність і структуру зайнятих і безробітних, кількість і структуру наявних робочих місць, вивчення попиту і пропозиції, виходячи з напрямів і темпів розвитку виробництва, вибору пріоритетних напрямів створення нових робочих місць.

Важливо досягти пом'якшення проблеми структурного безробіття завдяки реалізації моделі гнучкої зайнятості, механізмом реалізації якої може бути гнучкість робочого часу і структури робочих місць.

Вирішення проблем розвитку соціальної сфери (нерівномірність доступу регіонів до фінансових ресурсів; високий рівень зносу основних засобів та інфраструктури соціальної сфери при недостатніх інвестиціях в оновлення основних засобів; нерівномірність соціальних гарантій) вимагає реформування системи соціального захисту населення у бік адаптації суб'єктів державного управління соціальним захистом до ринкових відносин, перегляду системи існуючих інститутів, покликаних забезпечити функціонування соціальної сфери в режимі ринкового господарського механізму [6].

Удосконалення соціального страхування передбачає заходи, спрямовані на законодавче, організаційне, фінансове, кадрове забезпечення сфери соціального страхування на основі Конституції України. Реформування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян має відбуватися шляхом законодавчого визначення умов і порядку здійснення страхування на основі таких основних принципів, як відповідальність суспільства і держави за дбайливе ставлення до особистості громадянина та його потреб; державне гарантування реалізації застрахованими громадянами своїх прав, пов'язаних з отриманням соціальних послуг і матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням [4, с. 53].

Державне регулювання системи соціального захисту населення передбачає інформаційно-просвітницькі, законодавчо-правові, організаційно-економічні важелі, які на сьогодні діють не в достатній мірі в Україні. Механізм здійснення соціальної політики має забезпечити головний принцип - адресність та диференційований підхід при запровадженні заходів із соціального захисту населення. Слід зауважити, що на вітчизняному ринку спрацьовують не всі функції, покладені на державне регулювання соціального

захисту, зокрема серед них аналітична, інформаційна, контролююча і корегуюча функції. Усі вони використовуються, на жаль, частково [1, с. 35].

Підсумовуючи вищезазначене слід знову наголосити, що на даний час існують значні проблеми функціонування системи соціального захисту населення в Україні, а саме тому слід здійснити низку реформ, які передбачають внесення змін у подальший розвиток соціальної політики держави. До пріоритетних напрямків реформування системи соціального захисту населення в Україні слід віднести: впровадження системи медичного страхування, реформування системи соціальної допомоги та розвиток адресної допомоги. Слід також приділити увагу соціальному забезпеченню жінок, дітей, молоді. Важливим напрямком реформування системи соціального захисту на даному етапі є забезпечення інвалідам рівних з іншими громадянами можливостей для участі в різних сферах життя суспільства.

Висновки до розділу 3

Отже, за результатами проведеного дослідження можемо сформулювати наступні висновки:

1. Перспективами вдосконалення системи соціального захисту визначені Концепцією соціального забезпечення населення України. По суті, розроблена широкомасштабна, комплексна державна програма розвитку соціального забезпечення. Така програма створена в нашій країні уперше. Вона покликана радикально змінити систему соціального захисту населення. Серед головних напрямків реформування цієї сфери слід виділити: розвиток пенсійного забезпечення та пенсійного страхування; впровадження системи медичного страхування; реформування системи соціальної допомоги, розвиток адресної допомоги; соціальне забезпечення жінок, дітей, молоді; забезпечення інвалідам рівних з іншими громадянами можливостей для участі в різних сферах життя суспільства тощо.

2. На даний час існують значні проблеми функціонування системи соціального захисту населення в Україні, а саме тому слід здійснити низку реформ, які передбачають внесення змін у подальший розвиток соціальної політики держави. До пріоритетних напрямків реформування системи соціального захисту населення в Україні слід віднести: впровадження системи медичного страхування, реформування системи соціальної допомоги та розвиток адресної допомоги. Слід також приділити увагу соціальному забезпеченню жінок, дітей, молоді. Важливим напрямком реформування системи соціального захисту на даному етапі є забезпечення інвалідам рівних з іншими громадянами можливостей для участі в різних сферах життя суспільства.

Висновки та пропозиції

Отже, за результатами проведеного дослідження можемо сформулювати наступні висновки і пропозиції:

1. Соціальна політика держави має надзвичайно важливе значення для життя суспільства. Соціальну політику варто визначити як діяльність держави щодо створення та регулювання соціально-економічних умов життя суспільства з метою підвищення добробуту членів суспільства, усунення негативних наслідків функціонування ринкових процесів, забезпечення соціальної справедливості та соціально-політичної стабільності у країні. Розвиток соціальної політики має вагомим значення для кожної держави, адже воно являє собою сукупність галузей і видів діяльності, підприємств, фірм, закладів та установ, які мають забезпечити задоволення потреб людей у матеріальних благах, послугах, відтворенні роду, створити умови для співіснування і співпраці людей у суспільстві згідно з відпрацьованими законами і правилами.

2. Розвиток державного управління в сфері соціальної політики в Україні вимагає застосування сучасної методології вирішення проблем, які переважно належать до неструктурованих та слабо структурованих. У зв'язку з цим виникають проблеми формування, удосконалення і адекватного застосування загальних та спеціальних підходів і методів державного управління, зокрема аналізу державної політики, системного та ситуаційного аналізу, програмно-цільового підходу, методів експертних оцінок, а також принципів, закладених у сучасній парадигмі державного управління. Діяльність держави в соціальній сфері має надзвичайно важливе значення для життя суспільства. В цілому соціальне забезпечення можна визначити як систему заходів щодо матеріального забезпечення населення у старості, у разі захворювання чи втрати працездатності в працездатному віці, у разі безробіття, підтримки материнства і дитинства в умовах страхової медицини, при виході на пенсію тощо.

3. Правове регулювання соціальної політики в Україні на сьогодні забезпечене низкою нормативних документів та підзаконних нормативних

актів. Усі вони мають різні функції, які закріплюють правові засади формування організаційно-інституційного та економічного механізму функціонування соціальної політики України. Важливу та центральну роль у формуванні завдань державного управління у сфері соціальної політики відіграє Конституція України, яка закріплює основоположні напрямки розвитку соціальної політики. На сьогоднішній день Україною здійснено певні кроки в напрямі адаптації законодавства держави до стандартів ЄС в соціальній сфері.

4. В Україні створено трирівневу систему проведення соціальної політики, яка складається з органів державної, регіональної та місцевої влади. Усі три рівні взаємодіють між собою, впливають один на одного і становлять нерозривну єдність. Діяльність Міністерства соціальної політики покликана запобігати виникненню соціально несприятливих явищ, які можуть загрожувати соціальному благополуччю членів суспільства. Лише в тому випадку, коли попередження не досягло своєї мети і негативне соціальне явище торкнулось окремих категорій, держава зобов'язана пом'якшити наслідки бідності, каліцтва, старості та ін. явищ.

5. Дослідження практики формування соціальної політики в зарубіжних країнах свідчить, що вона є найважливішою сферою практичного застосування солідарної відповідальності в державах загального добробуту. Наявність ефективної соціальної політики, що дає змогу усунути чимало відчутних ризиків і заснована на принципі солідарності, - це одна з основних загальних рис європейської держави загального добробуту. Нинішній економічний та соціальний розвиток дав старт новому етапу функціонування національних систем соціального захисту в рамках країн Європейської Спільноти. Ці системи шляхом упровадження окремих програм соціального захисту повинні реагувати на виклики зовнішніх і внутрішніх проблем, зокрема фінансових, та опосередковано сприяти трансформації моделей економічного зростання в економіку знань.

6. У ході дослідження визначено наступні проблеми соціального захисту: не забезпечуються нормальні умови відтворення населення, погіршується

здоров'я, соціальне самопочуття, відбувається процес депопуляції; зумовлюється низький платоспроможний попит, вузький внутрішній ринок, що гальмує розвиток вітчизняного виробництва та економічне зростання; обмежуються податкові надходження до бюджету, загострюються проблеми формування доходної частини державного та місцевого бюджетів; зумовлюється необхідність збільшення соціальних виплат (соціальної допомоги малозабезпеченим категоріям населення, надання житлових субсидій тощо), організації інших форм соціального захисту, що важким тягарем лягає на бюджет України; стримуються можливості накопичення і зменшується інвестиційний капітал, оскільки в населення з низькими доходами гранична схильність до накопичення дуже низька.

7. Перспективами вдосконалення системи соціального захисту визначені Концепцією соціального забезпечення населення України. По суті, розроблена широкомасштабна, комплексна державна програма розвитку соціального забезпечення. Така програма створена в нашій країні уперше. Вона покликана радикально змінити систему соціального захисту населення. Серед головних напрямків реформування цієї сфери слід виділити: розвиток пенсійного забезпечення та пенсійного страхування; впровадження системи медичного страхування; реформування системи соціальної допомоги, розвиток адресної допомоги; соціальне забезпечення жінок, дітей, молоді; забезпечення інвалідам рівних з іншими громадянами можливостей для участі в різних сферах життя суспільства тощо.

8. На даний час існують значні проблеми функціонування системи соціального захисту населення в Україні, а саме тому слід здійснити низку реформ, які передбачають внесення змін у подальший розвиток соціальної політики держави. До пріоритетних напрямків реформування системи соціального захисту населення в Україні слід віднести: впровадження системи медичного страхування, реформування системи соціальної допомоги та розвиток адресної допомоги. Слід також приділити увагу соціальному забезпеченню жінок, дітей, молоді. Важливим напрямком реформування

системи соціального захисту на даному етапі є забезпечення інвалідам рівних з іншими громадянами можливостей для участі в різних сферах життя суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артус М.М., та ін. Бюджетна система України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Європейський ун-т / М.М. Артус, Н.М. Хижа. – К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2010. – 220с.
2. Бабчук К.Л., Мацедонська Н.В. Видатки бюджету: механізми управління / К.Л. Бабчук, Н.В. Мацедонська. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://intkonf.org/>
3. Базилевич К.С. Моделювання взаємозв'язків дефіциту державного бюджету України із показниками макроекономічної динаміки / К.С. Базилевич, О.В. Цапук // Банківська справа -2012. – № 3. – С. 24-29.
4. Березкін В.В. Теоретико-методологічні засади соціальної політики держави / В.В. Березкін // Управління та адміністрування, 2018. – Ч2. – С. 32-39.
5. Богуславська С.І. Соціальна політика в умовах ринкових відносин / С.І. Богуславська // Фінансовий простір, 2013. - № 2 (10). – С. 106-110
6. Бойко Т.А. Необхідність бюджетного регулювання / Т.А. Бойко // Економічні науки, 2014. - №2. – С.65-71
7. Больц Н. Размышление о неравенстве. Анти-Руссо [Текст] / пер. с нем. И.А. Женина; под науч. ред. Я.Н. Охонько; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». - М. : Изд. Дом Высшей школы экономики, 2014. - 272 с.
8. Булгакова С.О., Микитюк І. Бюджетний ризик: сутність, класифікація, фактори ризику // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 1. – с. 59-68
9. Буряк П.Ю. та ін. Тенденції у ефективності бюджетно-податкової політики / П.Ю. Буряк, С.Л. Лондар // Фінанси України. – 2014. – № 1. – С.41.
10. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р., № 2542 - III// Відомості Верховної Ради України від 21.09.2001-2001 р., № 37, стаття 189.
11. Василенко Л. І. Державні цільові фонди : навч. посіб. / Л. І. Василенко, Т. О. Масленникова. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - 2002. - 170 с.
12. Венедіктов В. С. Соціальна політика держави та кодифікація національного трудового законодавства / В. С. Венедіктов // Наукові записки

[Харківського економіко-правового університету]. - 2013. - № 1 (14). - С. 18-26.

13. Волосович С. Державні цільові фонди в системі публічних фінансів / С. Волосович // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2016. - № 4. - С. 129–137. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2016_4_11

14. Геєць В.М. Наслідки демографічних викликів для економічного зростання в Україні // Демографія та соціальна економіка. - 2011. - № 1(15). - С. 3-23.

15. Герасименко Г.В. Концепція соціальної держави: еволюція наукових поглядів і сучасні виклики // Вісник ХНУ. Серія «Економічні науки». - 2012. - № 3. - Т. 1. - С. 202-205.

16. Гупало О.Г. Порівняльний аналіз моделей соціальної політики держави / О.Г. Гупало // Науковий вісник НЛТУ України, 2015. – №4. – С. 211-219

17. Дані Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

18. Дані Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – режим доступу: www.minfin.gov.ua

19. Держава і суспільство в Україні: історія і сучасність / За ред. д.і.н. О.М.Майбороди - К. : ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2013. - 184 с.

20. Державне управління та державна служба. Словник-довідник / Уклад. О. Ю. Оболенський. – К.: КНЕУ, 2005. – 478 с.

21. Державний фінансовий аудит: методологія та організація: монографія/ Мних Є.В., Никонович М.О., Барабаш Н.С.; за ред. Мниха Є.В. – К.:Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2014.-319с.

22. Державні Фінанси: Підручник / Булгакова С.О., Барановська В.Г., Єрмошенко Л.В., Колодій О.Т., Кукурудз О.М., Пильтяй О.В., Стефанюк І.Б., Микитюк І.С., Чечуліна О.О; За ред. Мазаракі А.А.: У 5т.-Т5. Державний фінансовий контроль.- К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2011. -303с.

23. Дикун О.В. та Мороз О.О. Бюджетне регулювання розвитку

економіки [Електронний ресурс] – режим доступу:
http://www.rusnauka.com/18_DNI_2010/Economics/69693.doc.htm

24. Добрева Н. та ін. Концептуальні основи формування соціальної політики в сучасних умовах функціонування економічної системи України / Н. Добрева, Є. Борщук, Т. Корецька // Збірник наукових праць, 2015. – №44 – [Електронний ресурс] – режим доступу
http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_44/fail/ch_2/11.pdf

25. Договор о Европейском Союзе (подписан в г. Маастрихте 07.02.1992) (в ред. от 31.12.2007 г.) [Электронный ресурс]. - Режим доступа :
http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_029

26. Доценко І.О. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення соціального захисту населення / І.О. Доценко // Фінансовий простір, 2015. - №2. – С. 331-338

27. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 року, ратифікована із заявами Законом № 137-V від 14.09.2006 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_062

28. Євсєєва О. О. Стратегічні напрями соціального розвитку, шляхи державного регулювання : монографія / О. О. Євсєєва. - К. : СПДФО Коваленко В. Ф., 2011. - 524 с.

29. Євсєєва О.О. Вдосконалення державного регулювання розвитку системи культури в регіоні / О.О. Євсєєва // Бізнес Інформ, 2013. - №4. – С. 22-28

30. Єдиний європейський акт (угода від 17.02.1986 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_028

31. Жибер Т.В., та ін. Бюджетна система: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Т.В. Жибер, Г.Б. Коломієць. – К. : КНЕУ, 2014. – 311с.

32. Зайчикова В.В. Прогнозування доходів місцевих бюджетів у процесі між бюджетного регулювання / В.В. Зайчикова // Фінанси України. – 2012. – №6. – С. 69 – 81.

33. Колосовська І. І. Сучасні підходи у реформуванні соціальної політики

держави як регулятора розвитку соціальної сфери / І. І. Колосовська // Ефективність державного управління. - 2015. - №43. - С. 152-158.

34. Кононович В.Г. Формування організаційно-правових засад державного управління фізичною культурою в Україні / В. Г. Кононович // Теорія та практика державного управління, 2015. -Вип. 1 (39). – С. 33-39

35. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

36. Кравченко В. П. Аналіз соціальної політики України та її ефективність на сучасному етапі / В. П. Кравченко, Н. В. Кравченко // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. - 2015. - № 11. - С. 294-298. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2015_11_43

37. Крисоватий А. І., Кошук Т. В. Інституційне середовище фіскального регулювання соціально-економічних процесів / А. І. Крисоватий, Т. В. Кошук // Фінанси України. - К., 2014. - № 9. - С. 18-32.

38. Крюков О. І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2010-1/doc/1/04.pdf>.

39. Ларіна Н. Б. Зарубіжні моделі соціальної політики: досвід для України / Н.Б. Ларіна // Державне будівництво. 2016, - № 1. – С. 44-56

40. Либанова Э.М. Демографические сдвиги в контексте социального развития / Э.М. Либанова // Демографія та соціальна економіка. - 2014. - № 1(21). - С. 9-23.

41. Лопушняк Г. С. Інституційне забезпечення державної соціальної політики: теоретико-проблемні аспекти / Г. С. Лопушняк // Теорія та історія державного управління. Актуальні проблеми державного управління, 2011. – №2(40). – С. 6.

42. Макарова Е.В. Образование в модернизированном обществе: цели и приоритеты для Украины // Демографія та соціальна економіка. - 2014. - №

1(21). - С. 37-47.

43. Макарова Е.В. Услуги в системе социальной поддержки: проблемы эффективности и информационное обеспечение // Демографія та соціальна економіка. - 2014. - № 2(22). - С. 11-20.

44. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: Монографія / О.В. Макарова; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. - К., 2015. - 244 с.

45. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: Монографія / О.В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2015. — 244 с.

46. Моторнюк У. І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави / У. І. Моторнюк // Економіка та держава. - 2016. - № 12. - С. 23-26..

47. Норкіна Т. П. Соціальна політика та якість життя населення / Т. П. Норкіна, З. О. Скарбун, Н. О. Тарханова // Економіка будівництва і міського господарства, 2010. – №1 – С. 33-38.

48. Панченко М. Соціальна сфера і соціальна політика та їх співвідношення в аспекті державного управління соціальною сферою / М. Панченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ardu_o/2009_1/R_5/Panchenko.pdf.

49. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Верховна Рада України; Закон від 14.01.1998 № 16/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>

50. Підлипна Р.П. До питання формування державної політики у сфері соціального захисту населення / Р.П. Підлипна // Науковий вісник Мукачівського державного університету, 2015. - №4. – Ч.2. – С. 35-40

51. План заходів щодо інтеграції біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, в українське суспільство на період до 2020 року: Розпорядження КМУ від 22 серпня 2012 р. № 605-р [Електронний ресурс]. -

Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/605-2012-%D1%80>

52. Податковий кодекс України : Закон України від від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

53. Помаза-Пономаренко А. Л. Зарубіжний досвід забезпечення державою соціального розвитку та регіональної безпеки / А. Л. Помаза-Пономаренко // Актуальні проблеми державного управління, 2016. - №1. – С. 1-7

54. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Верховна Рада України; Закон від 05.10.2000 № 2017-III [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>

55. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Верховна Рада України; Закон від 21.11.1992 № 2811-XII [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2811-12>

56. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Верховна Рада України; Закон від 01.06.2000 № 1768-III [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>

57. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю: Верховна Рада України; Закон від 16.11.2000 № 2109-III [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2109-14>

58. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 28.12.2014 № 77-VIII [Електронний ресурс]: – Режим доступу до закону: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/77-19>

59. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 № 1533-III [Електронний ресурс]: – Режим доступу до закону: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>

60. Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2016-2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова КМУ від 18 лютого 2016 р. № 148 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/148-2016->

%D0%BF

61. Про затвердження Зміни до Методики обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги: Мінсоцполітики України, Мінекономрозвитку України, Мінфін України; Наказ від 02.07.2016 № 719/1080/565 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1033-16>

62. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України: Постанова КМУ від 17 червня 2015 р. № 423 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF>

63. Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 26.06.97 р. №400/97-ВР – [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/400/97-%D0%B2%D1%80>

64. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс]- режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>

65. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Верховна Рада УРСР; Закон від 21.03.1991 № 875-ХІІ [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/875-12>

66. Про проект Концепції соціального забезпечення населення України: Президія ВР України; Постанова від 03.05.1993 № 3153-ХІІ [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3153-12>

67. Про систему оподаткування (Нормативний акт на сьогодні втратив чинність, його наведено для аналізу історичного генезису регулювання соціальної політики): Закон України від 25.06.1991 № 1251- ХІІ [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>.

68. Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 22.02.2001р. № 2272-ІІІ – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>

69. Сидорчук А.А. Механізм формування та використання фінансових ресурсів державного соціального страхування / А.А. Сидорчук // Молодий вчений, 2017. - №7. – С. 470-475

70. Соціальна політика в Україні: реалії та перспективи оновлення / За ред. В.Г. Никифоренка - Монографія / МОН України. Одеський над. Економічний унів-тет. Одеса, 2015. - 363 С.

71. Соціальні результати державних програм: теоретико-методологічні та прикладні аспекти оцінювання: монографія / за ред. Е.М.Лібанової; Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАНУ. - Умань : Видавець «Сочінський», 2012. - 312 с.

72. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / кер. авт. колективу Е.М.Лібанова. - К. : Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України, 2012. - 412 с.

73. Станкевич Я. Целевые фонды в системе публичных финансов Республики Польша / Я. Станкевич // Публичные финансы и налоговое право. - Вып. 25. - Воронеж : Изд. дом ВГУ, 2015. - С. 20-29.

74. Судавичус Б. Государственные внебюджетные денежные фонды в Литовской Республике: Фонд прекращения эксплуатации государственного предприятия "Иглинская атомная электростанция" / Б. Судавичус // Публичные финансы и налоговое право. - Вып. 25. - Беларусь : Изд. дом ГГУ, 2015. - С. 52-64.

75. Токарський Т. Б. Моделювання перспективних шляхів соціальної молодіжної політики / Т. Б. Токарський // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. – Острог : Вид-во НУ«ОА», березень 2017. – № 4(32). – С. 104–110.

76. Токарський Т. Б. Трансформації соціальної політики в Україні і її проблеми / Т. Б. Токарський // Проблеми економіки, 2017. - № 4. – С. 164-171

77. Токарський Т. До проблем соціальної політики в Україні / Т. Токарський // Науковий вісник. – 2017. – №18. – С. 7-12

78. Фінансова система національної економіки: проблеми розвитку та

управління змінами: у 3 т. / за заг. ред. Т.І.Єфименко; ДННУ «Акад. фін. управління». - К., 2012. - Т. 3. - 2012. - 958 с.

79. Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників від 09.12.1989 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_044

80. Хоменко В. П. Напрями законодавчого вдосконалення протидії злочинам у сфері державних фінансів / В. П. Хоменко // Юридичний часопис Національної Академії внутрішніх справ. - 2015. - № 1. - С. 230-241.

81. Цілі Розвитку Тисячоліття. Україна-2016: Щорічна моніторингова доповідь / ПРООН в Україні; Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. - К., 2016. - 48 с.

82. Штундер І.О. Механізм формування ефективної зайнятості в умовах інноваційного розвитку економіки / І.О. Штундер // Соціально-трудові відносини: теорія та практика: зб. наук. праць, 2014. - №2(8). – 504с.

83. Юрій С.І., Стоян В.І., Даневіч О.С. Казначейська система: Підручник. – 2-ге вид.змін й доп. - Тернопіль: Карт-бланш, 2006.- 818 с.

84. A Brief on the Special Purpose Funds in the National Budget: Notes by the Department of Budget and Management [Electronic resource]. - Way of access : http://www.dbm.gov.ph/wp-content/uploads/DAP/Note%20on%20the%20Special%20Purpose%20Funds%20_Released%20-%20oct%202013_.pdf.

85. Esping-Andersen G. Three Worlds of Welfare Capitalism, London / Gosta Esping-Andersen. – New Jersay: Princeton University Press, 1990. – 33 p.

86. Special Purpose Funds [Electronic resource]. - Way of access : <https://novascotia.ca/treasuryboard/manuals/PDF/200/22301-01.pdf>.

87. Varshney A. Social policy, conflict and horizontal integration [E-resource] / A. Varshney // «New Frontiers of Social Policy», Arusha Conference (December 12-15, 2005).

88. Volosovych S. State speshialized funds in the system of economic programs implementation / S. Volosovych // Herald of Kyev national university of trade and economics. - 2014. - № 6. - С. 84-94.

89. Council Directive 91/533/EEC of 14 October 1991 on an employer's obligation to inform employees of the conditions applicable to the contract or employment relationship [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0533:EN:HTML>

90. Council Directive 77/187/EEC of 14 February 1977 on the approximation of the laws of the Member States relating to the safeguarding of employees' rights in the event of transfers of undertakings, businesses or parts of businesses [Электронный ресурс].-Режимдоступа<http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga>

91. Council Directive 98/50/EC of 29 June 1998 amending Directive 77/187/EEC on the approximation of the laws of the Member States relating to the safeguarding of employees rights in the event of transfers of undertakings, businesses or parts of businesses [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://juristprudence.online.fr/directCE98-50.htm>

92. Council Directive 2001/23/EC of 12 March 2001 on the approximation of the laws of the Member States relating to the safeguarding of employees' rights in the event of transfers of undertakings, businesses or parts of undertakings or businesses [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga>

93. Council Directive 98/59/EC of 20 July 1998 on the approximation of the laws of the Member States relating to collective redundancies [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga/doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31998L0059&model=guichett>

94. Directive 96/71/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 1996 concerning the posting of workers in the framework of the provision of services [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996L0071:en:HTML>